

Списание
за екология
и горско
стопанство

Излиза от 1899 г.

Гора

2⁰⁰ лв.

8/2007

9 770861 757009

www.gorabg-magazine.info

Тема на броя: Природата под закрила

В ПП „Българка“ - нова възможност за отдих и приключения

Екопътека „Узана“ бе открита на 6 юли 2007 г. в едноименната местност, на 22 км югозападно от Габрово, в Природен парк „Българка“. Лентата прерязва областният управител на Габровска област Цветан Нанов, който приветства всички туристи, привлечени от красотите на Природния парк.

Малко преди да бъде направен първият преход по новата екопътека, гостите имаха уникалната възможност да вземат участие в едно изключително вълнуващо преживяване - на свобода в естествената им среда бяха върнати 11 ушати сови, излекувани в Центъра за рехабилитация на редки видове - Стара Загора. Следобед на една от узанските поляни Школата за оцеляване „Багатур“ изнесе едновременно демонстрационен спектакъл - възстановка на стари бойни умения, техники за самоотбрана и танци на прабългарите.

Любителите на скалното катерене имаха възможност да изпробват новоизградената изкуствена катерачна стена - част от проекта „Първи стъпки за начинаещи вълшебници“. След многобройните атракции веселбата продължи до среднощ, вече на запалени факли в големия заслон - финалната точка на екопътека „Узана“.

Дължината на екопътека „Узана“ е 3 километра. Съчетава места за активен спорт - въжен тролей, детска площадка, спортни съоръжения - тип „висилка“, греда, степове, индиански кът, и места за почивка и наблюдение на природата - кътове за отдих, панорамна площадка, амфитеатър, заслони. Едно от най-атрактивните места е Горското училище - класна стая с дървени чинове, дъска, информационни и образователни табла на открито.

Милена ЦАНКОВА -
експерт „Връзки с обществеността
и образователни програми“
в ДПП „Българка“

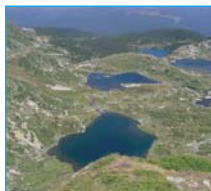

Какво да се прави?

След кошмарните пожари през това лято се питаме как ще се усвои обгорялата гървесина без забавяне и похабяване и какво трябва да се направи през следващите 9 месеца, така че в края на юни 2008 г. готовността за овладяване на евентуалните пожари през юли и август да бъде ефективна?

Изгорялата гора е факт. Частните собственици веднага започнаха да секаят. Държавният горски сектор се колебае. Дали да отдава за ползване на корен мъртвите гори? Дали да прави процедури за сеч, а впоследствие търгове за продажба на гървесината от склад? Ще се достигнат ли приемливи цени, за да се защитят средства за залесяване? Ще остане ли пред обществеността съмнението, че горите се палят нарочно, заради суровината? И т.н. След зимата обаче гървесината, особено тънкомерната, ще започне да се похабява.

Пожарите бяха овладявани с булдозери, които прокарваха просеки и защитни ивици, спиращи огъня. Но се видя, че за да пристигнат машините на обектите, са нужни 5-6 часа. Време, фатално за овладяване на запалването в зародиш. Изводът е, че булдозери и гасаческа техника трябва да има възможно най-близо до горите с висока пожароопасност. Остава най-важното: какво да се направи, за да проумее гражданството на малка България, че паленето на огън и на стърнища е престъпна игра в барутен погреб?

Главен редактор:
инж. БОРИС ГОСПОДИНОВ
boris@nug.bg

Редактори:

СВЕТЛАНА БЪНЗАРОВА
light@nug.bg
(водещ на броя)

ЕКАТЕРИНА ИЛИЕВА
eiporova@abv.bg

Литературен
и рекламен сътрудник:
ЮЛИЯ СЪБЧЕВА

Технически редактор:
ТЕМЕНУЖКА МАРКОВА
фоторепортер:
ЙОРДАН ДАМЯНОВ

Графичен дизайн:
ГЕОРГИ-МОМЧИЛ ПОПОВ

Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 988-86-42; 989-55-40/8. 212; 213;
тел./факс: 988-04-15.

<http://www.gorabg-magazine.info>,
E-mail: gora@nug.bg

BIC TTBBVG22
IBAN BG39 TTBB 9400 3121 0404 50
СЖ „Експресбанк“ АД, клон София.
Печатни коли 4. Формат 1/8 от 60/90.

Броят е подписан за печат на
27.09.2007 г.

Индекс 20346.

Годишен абонамент - 20.00 лева.
Отделен брой - 2.00 лева.
Отпечатано - „Боб и Ко принт“

Подобна информация за дейността на Държавната агенция
по горите може да намерите на Интернет адрес www.nug.bg

В броя

2 Защитните и рекреационните гори в България

6 Парковете в България

10 В Регионалното управление на горите - Бургас: Актуалните
въпроси днес могат да бъдат решени с нов закон и ясна стратегия

18 Следа в гората

20 Едночасов национален протест

21 Форум в Унгария: Обмяна на опит в областта
на политиката и институциите в горското стопанство
в страните от Източна Европа

22 Възможно бъдеще на горските ресурси в България

25 Фотоконкурс „Старейшините“

26 „Гора“ по света: WOOD-MIZER в Полша

28 Юбилей: Професор Иван Добринов на 85 години

29 Четиво с продължение

31 Горските плодове - храна и лекарство: Трънка

На корицата

Река Велека в Природен парк „Странджа“
Снимка Йордан ДАМЯНОВ

CONTENTS

2 Protective and recreational forests in Bulgaria

6 Parks in Bulgaria

10 In Regional state of forestry board - Burgas: Actual
problems can be resolved with new Forest legal act and
new strategy

18 The trace left in the forest

20 Ready for strike

21 A forum in Hungary: Exchange of experience in the area
of forest policies and institutions in Eastern Europe

22 Possible future of Forest resources in Bulgaria

25 Photo competition „The elders“

26 Magazine „Gora“ (Forest) around the world: WOOD-MIZER
in Poland

28 Anniversary: Prof. Ivan Dobrinov 85 years old

29 Reading with continuation

31 Forest fruits - medicine and food - sloe (*Prunus spinosa*)

Защитните и рекреационните гори в България:

Като доминирана от планини страна, България е с изострено внимание към проблемите на защитните, рекреационните и защитените гори в осъществяването на техните специални функции и нарастващото им значение за развитието на планинските селски региони.

Разделянето на горите в България по предназначение е направено през петдесетте години на миналия век, когато са обособени две групи гори - със стопански и със специални функции. Групата гори със специално предназначение включва: защитни и курортни гори, зелени зони, резервати, гържавни защитни горски пояси и поройни земи. Екологичният подход, който се възприема като основен през седемдесетте години на миналия век, е в основата на изработването на множество проекти: за борба с ерозията в горския фонд, за вододайни зони, за лесо-

обществена значимост, сегашно състояние и перспективи за развитие

Инж. Спас ТОДОРОВ - главен експерт по стопанисване и защита на горите в Държавната агенция по горите

паркове и зелени зони. И докато ефектът от изпълнението на техническите проекти за борба с ерозията е безспорен, то недостигът на финансови средства и на конкретен финансов интерес са в основата на незадоволителното състояние на крайградските паркове и зелените зони.

През периода 1960-2005 г. площта на горите със специално предназначение (на защитните и рекреационните гори и горите в защитените природни територии) нараства от 10.3 % на 31.9 % от общата площ на горските територии (таблица 1).

Според статистически данни на НУТ за 2005 г. общата площ на защитните, рекреационните и другите защитни гори е 963 871 ха, което представлява 23.6 % от общата площ на горските територии в България.

През периода 1995-2005 г. общата площ на групата „защитни и рекреационни гори и гори в защитените територии“ намалява с 67 674 ха. Причината за това е голямото редуциране на площите на ловностопанските територии, на горите на групи ведомства и направената преоценка на техните функции във връзка с прилагането

Таблица 1

Разпределение и изменение на общата площ и на залесената площ на горския фонд по категории гори през периода 1960-2005 г.

Показатели	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005
Обща площ, ха	3 635 093	3 510 856	3 603 933	3 694 315	3 743 123	3 768 255	3 772 493	3 876 272	3 907 070	4 076 464
Изменение, % спрямо 1960	100	96.6	99.1	101.6	103.0	103.7	103.8	106.6	107.5	112.1
Залесена площ	3 189 741	3 049 397	3 066 594	3 134 258	3 199 936	3 229 369	3 236 758	3 356 876	3 391 336	3 674 320
Изменение, % спрямо 1960	100	95.6	96.1	98.3	100.3	101.2	101.5	105.2	106.3	115.2
Гори със специално предназначение, %	10.3	12.2	15.6	19.0	25.9	29.2	30.9	34.9	34.2	31.9
Защитни, рекреационни и други защитни гори, ха	-	412 426	523 191	648 654	898 076	985 866	1 012 966	1 031 545	1 039 647	963 871
Дял, %	-	11.7	14.5	17.6	24.0	26.2	26.9	26.6	26.8	23.6

на ЗВСТЗГФ и ЗГ.

В сравнение с 1995 г. общата площ на защитните гори е намаляла с 14 708 ха. Намалява площта и на водоохранните гори - с 34 921 ха, което е в резултат на включването на част от тях в границите на територии, обявени за природни паркове. Площите на противоерозионните и на мелиоративните гори бележат увеличение - съответно с 11 020 ха и с 9193 ха. Значително е увеличена площта на извънселищните паркове от 11 865 ха през 1995 г., 17 677 ха - през 2000 г., на 23 332 ха през 2005 година.

С най-голямо площно намаление са ловностопанските територии - от 140 330 ха на 103 040 ха. Големото редуциране е следствие от преоценката им и определянето на статут на защитни гори само за базите за интензивно развие (стопанисване) на гивеча. Подобна е ситуацията с горите на други ведомства. След преценка на действителната необходимост тяхната площ се променя от 26 586 ха на 3979 ха. В сравнение с 1995 г. площта на насажденията за семенпроизводство намалява с 4614 ха (около 11 % от тяхната площ), а тази на ивиците с ширина от 200 м, около хижите и манастирите - със 78 % (таблица 2).

След завършването на процеса на възстановяване на горите и земите от горския фонд 80.8 % от площта на защитните и рекреационните гори остава в границите на гържавния горски фонд. С най-голям дял сред недържавните собственици на гори със защитни и рекреационни функции са частните физически и юридически лица, в чието владение са 68 064 ха (7.1 %). Това са водоохранни, противоерозионни и курортни гори, зелени зони и системи, ловностопански територии и семенпроизводствени насаждения.

През 2005 г. защитните и рекреационните гори съдържат 26.5 % (156 777 074 м³) от общия запас от дървесина в страната. Най-значителни са запасите от дървесина във водоохранните гори - 51 096 361 м³ (8.6 %), в курортните гори - 27 106 762 м³ (4.6 %), и в противоерозионните гори - 26 022 549 м³ (4.5 %). Тенденцията за увеличаване на общия дървесен запас през 1995-2005 г. е трайна за разглеж-

Разпределение на общата площ на горите и земите от горския фонд по категории гори през периода 1995-2005 г.

Категории гори	2005 г.	2000 г.	1995 г.
	Обща площ, хектари		
Всичко гори (I+II)	4 076 464	3 907 070	3 876 272
I. ДСФ	2 777 212	2 573 561	2 522 687
II. ЗРГЗПТ (II.1.+II.2.+II.4.)	1 299 252	1 333 509	1 353 585
II.1. Защитни:	546 111	540 866	560 819
II.1.1. водоохранни	248 943	245 452	283 864
II.1.2. противоерозионни	251 391	252 537	240 371
II.1.3. мелиоративни	45 777	42 877	36 584
II.2. Рекреационни	262 531	247 611	241 005
II.2.1. курортни гори	144 671	132 403	128 164
II.2.2. зелени зони и системи	94 528	97 531	100 976
II.2.3. извънселищни паркове и гр.	23 332	17 677	11 865
II.3. ЗТ	335 381	293 862	322 040
II.4. Други защитни:	155 229	251 170	229 721
II.4.1. учебно-опитни гори	319	-	2 891
II.4.2. разсадиници	754	747	2 379
II.4.3. паметници на културата	471	1 584	3 199
II.4.4. ловностопански територии	103 040	174 426	140 330
II.4.5. семенпроизводствени насаждения	38 648	40 825	43 262
II.4.6. дендрариуми и географски култури	683	1908	1539
II.4.7. ботанически и зоологически градини	123	166	3
II.4.8. 200 м около хижи и манастири	265	95	1209
II.4.9. буферни зони	6497	7953	8323
II.4.10. гори на други ведомства	3979	23 466	26 586

ганата група гори (таблица 3). Кои са ориентирите в европейската горска политика за „защитните и рекреационните гори“?

По данни от 34 европейски страни към 2005 г. общо 124 млн. ха, или 11.5 % от площта на горските територии, са определени като защитни, водоохранни или за защита на инфраструктурата. 89 % от общата територия на защитните гори са за запазване на почвата, водата или имат други екологични функции, от които 19 % се стопанисват с насоченост за защита на инфраструктурата и за защита срещу природните бедствия (лавини и свлачища). Стопанисването на около 101 млн. ха горски територии в Европа (9.3 %) е насочено към защита на количеството и качеството на водите. С най-висок процент на защитните гори сред европейските

страни са Австрия, Норвегия, Кипър, Полша, Украйна и Грузия.

Съгласно ръководните принципи за оценка, възприети по време на Министерската конференция за защита на горите в Европа (Виена, 2003), стопанисването на горите в Европа е насочено към защита на почвата; на количеството и качеството на водите; на други горски екологични функции, инфраструктурата и стопанисването на природните ресурси срещу природни бедствия - свлачища, лавини и други, породени от климатичните промени.

Защитните и защитените горски територии са групирани в съответствие с техните цели на стопанисване. Ограниченията в степента на лесовъдската намеса се използват като разграничителни фактори. Като резултат - в Европа са определени пет класа на за-

Таблица 3

Разпределение на общия дървесен запас по категории гори през периода 1995-2005 г.

Категории гори	Общ запас		
	2005 г.	2000 г.	1995 г.
Всичко гори (I+II)	590 780 923	526 057 294	467 345 229
I. ДСФ	378 143 448	321 052 287	282 667 714
II. ЗРГЗПТ (II.1.+II.2.+II.4.)	212 637 475	205 005 007	184 775 515
II.1. Защитни:	81 526 004	71 727 710	68 589 137
II.1.1. водоохранни	51 096 361	45 965 310	44 970 148
II.1.2. противоерозионни	26 022 549	21 924 144	20 454 803
II.1.3. мелиоративни	4 407 094	3 838 256	3 164 186
II.2. Рекреационни	42 614 289	38 303 084	32 163 056
II.2.1. курортни гори	27 106 762	23 857 729	20 440 400
II.2.2. зелени зони и системи	12 298 248	12 331 633	10 522 837
II.2.3. извънселитни паркове и гр.	3 209 279	2 113 722	1 199 819
II.3. ЗТ	55 860 401	50 833 276	45 749 304
II.4. Други защитни:	32 636 781	44 140 937	38 176 018
II.4.1. учебно-опитни гори	123 990	-	309 755
II.4.2. разсадници	1369	10	131 986
II.4.3. паметници на културата	148 880	389 454	907 690
II.4.4. ловностопански територии	18 055 833	27 326 880	19 820 870
II.4.5. семенпроизводствени насаждения	12 410 124	12 536 505	12 654 691
II.4.6. дендрариуми и географски култури	87 875	187 763	137 975
II.4.7. ботанически и зоологически градини	38 475	38 685	-
II.4.8. 200 м около хижи и манастири	63 617	19 080	237 160
II.4.9. буферни зони	1 273 773	1 378 992	1 319 749
II.4.10. гори на други ведомства	432 845	2 263 568	2 656 142

щитни и защитени гори. Доколкото е възможно, тези класове са асоциирани с респективните от категоризацията на IUCN (International Union for Conservation of the Nature). Между тях и обозначените типове, използвани от ЕЕА (European Environment Agency), както и с нейната база данни за посочените области, е намерено съответствие. Стремелът е да се създаде подходяща връзка

между ръководните принципи за стопанисване на защитните и рекреационните гори в Европа, приети на Министерската конференция за защита на горите в Европа (MCPFE), и тези принципи, които са използвани за всички видове защитени територии. Връзките, които са приети от IUCN и ЕЕА, са посочени в *таблица 4*, където:

ЕАОС (ЕЕА) - Европейска агенция

по околна среда (European Environment Agency).

ССЗП (IUCN) - Световен съюз за запазване на природата (World Conservation Union).

* Указания, така както са определени в стандартната форма за данни по Натура 2000 и мрежата Емералд и използвани по същия начин в рамките на общата база от данни на определените области (Common Database on Designated Areas - CDDA), управлявана от ЕЕА от името на две групи организации - Съвета на Европа и UNEP-WCMC. Групите А и В са свързани с определени типове, но не с индивидуални места.

** Равнозначността на категориите по IUCN би могла да се променя в съответствие със специфични цели на стопанисване (по горската част) за всяка отделна защитена територия. Процесът на техническото консултиране с IUCN и неговата Световна комисия по защитените територии (World Commission on Protected Areas - WCPA) е на път да осигури пълна съпоставимост между ЕАОС (ЕЕА) и ССЗП (IUCN).

В Плана за действие в европейските гори (EU Forest Action Plan Brussels, 15.6.2006), който има за цел да допринесе за постигането на основните цели от Лисабонската стратегия и на Дневния рег от Гьотеборг за устойчиво развитие на горите, са посочени три ключови действия, насочени конкретно към разглежданата функционална група гори:

- **Ключово действие 9:** *Повишаване на защитата на европейските гори като принос към повишаването на качеството на живот.* Целта е да допринесе за подобряването на качеството на живот чрез запазване и подобряване на социалните и културните измерения на горите.

Гората остава стоки и услуги, които ползват гражданите, зася-

Таблица 4

МКЗГЕ (MCPFE)		ЕАОС (ЕЕА)*	ССЗП (IUCN)**
1. Основна цел на стопанисване „Биологично разнообразие“	1.1. „без активна намеса“ 1.2. „минимална намеса“ 1.3. „съхраняване чрез активно стопанисване“	A A A	I II IV
2. Основна цел на стопанисване „Защита на ландшафта и на специфични природни елементи“		B	III, V, VI
3. Основна цел на стопанисване „защитни функции“		(B)	без аналог

за тяхното здраве и техния начин на живот, включително местата за отдих и рекреация в градските и селските райони, заети и ползвани от милиони хора, защита на почвата и на водата и защита срещу ерозията, опустиняването и природните бедствия.

- **Ключово действие 11:** *Поддържане и повишаване на защитните функции на горите.* Нарастването на заплахата от природни катастрофи, от екстремни - по отношение на климата, събития, както и проблемите с ерозията и опустиняването за част от Европа, подчертават важността на защитните функции на горите, по-специално в планинските и в средиземноморския район. Координираният мониторинг и планиране, заедно с ефективните защитни мерки, са необходими. Повишената обществена осведоменост и обменът на знания по природни бедствия и управление на риска са от голямо значение. В рамките на техните приоритети и с помощта на Европейския регионален фонд за развитие - ERDF (European Regional Development Fund), държавите членки биха могли:

- да увеличат инвестициите за устойчивото стопанисване и устройство на горите с цел предпазване и повишаване на безопасността при неблагоприятни природни събития;

- да включат определянето, оценката и превенцията на риска от настъпване на неблагоприятни природни въздействия върху горите и възникването на природни бедствия в горските територии като значими аспекти в съвременното горското образование, както и да повишават осведомеността на обществото по тези проблеми.

ERDF би могъл да подпомага държавите членки на ЕС чрез увеличен размер на финансиране за предотвратяването или предпазването от природни катаклизми в горските територии, особено в рамките на трансграничното сътрудничество.

Европейската комисия ще улеснява обмена на опит или мерки, насочени към повишаване на защитните функции на горите.

- **Ключово действие 12:** *Да се проучи потенциалът на градските и крайградските гори.* За мно-

го европейци градските и крайградските гори са основен контакт с природните полезности и стойности. При съвременните условия планирането, създаването и стопанисването на крайградските гори (извънселищните паркове) налагат нови изисквания към стопанисващите горите, в частност за съчетаване на инициативата на горската администрация с ангажиментите на локалните общности и техните очаквания за по-големи ползи от подобрената крайградска среда.

По отношение на научната работа комисията от представители на държавите членки ще: направи преглед и ще интегрира методологии за оценяване на социалното и човешкото влияние върху градските и крайградските гори, за да се установят съответните дългосрочни индикатори и устойчиви рамки за направляване на бъдещо инвестиране и стопанисване; организира обучение на структурите за ангажиране на местните общности и нетрадиционните заинтересовани лица в планиране, управление и ползване на градските и крайградските гори.

Основните ориентири в горската политика на Националното управление по горите (от 19.07.2007 г. - Държавна агенция по горите) по отношение на стопанисването на защитните и рекреационните гори, посочени в „Стратегическия план за развитие на горския сектор 2007-2011 г.“, са следните:

- **Ключово действие 4:** 4.1. Повишаване на стойността на негървесните горски продукти и услуги; 4.1.1. Разработване на методика за оценка на рекреационните и защитните функции на горите в Република България.

- **Ключово действие 10:** Поддържане и подобряване на защитните функции на горите чрез: 10.1. Разработване на регионални планове, програми и мерки за подобряване на защитните функции на горите и мерки за превенция и сигурност срещу природни бедствия и производствени аварии - корекции и укрепяване на водни течения, залесяване на водосбори, изграждане на диги, зелени пояси и т.н.; 10.2. Развитие и подкрепа на регионални инициативи за инвестиции в защитни и защитени гори, залесяване на пустеещи земи; 10.3. Подобряване на състояние-

то и защитните функции на полезащитните горски пояси.

- **Ключово действие 11:** Използване на потенциала на горите в урбанизирана среда и край градовете чрез: 11.1. Насърчаване на разработването на национални и регионални планове за развитие и използване на горите във и около населените места; 11.2. Подкрепа на местни инициативи и инициране на публично-частни партньорства за създаване и поддържане на туристически, екологични и гр. пътеки, крайселищни лесопаркове и зони за отдих; 11.3. Насърчаване на поемането на доброволни ангажименти за разширяване на залесените площи в урбанизираните територии.

В контекста на предприемане на конкретни действия за прилагане на държавната горска политика в тази област е от практическо значение обсъждането на следните предложения:

- необходимост от нова категоризация на горите и земите от горския фонд предвид прилаганата категоризация на горите по класификацията „Гори с висока консервационна стойност“, свързана с горската сертификация, както и категоризация, прилагана при определянето на хабитатите и местообитанията от европейска значимост в България в рамките на екологичната мрежа „Натура 2000“;

- възлагане на изработването на методика за определяне и оценка на степента на риска от природни бедствия и неблагоприятни природни въздействия върху горите и земите от горския фонд.

- възлагане на разработване на методика за оценка на защитните и рекреационни функции на горите в Р България;

- обособяване на „гори с изключително защитни функции“ - гори в прилежащите крайградски зони на големите градове, където строителство или промяната на начина на трайно ползване да се разрешават само в случаи от особено значим държавен интерес;

- обособяване на климатозащитни гори;

- изработване на карти на горите със защитни и рекреационни функции и на горите в защитените територии като неразделна част от лесоустройствените проекти.

Тема на броя: Природата под закрила

Опазването на природата в България има дълга история и традиции. Началото е поставено в първите години на XX в. с приемането на няколко закона - за горите, за лова и риболова. Наред с ограниченията в използването на горите, дивеча и рибата, тези закони съдържат и елементи на природозащита с грижа за опазването на някои възобновими биологични ресурси.

Създаването на Съюза за защита на родната природа през 1928 г. бележи началото на активна природозащитна дейност. Тогава се обявяват първите защитени територии у нас - резерватите „Силкосия“ (1933 г.), „Парангалица“ (1933 г.) и „Баяови дупки“ (1935 г.). През 1934 г. е обявен и първият национален парк на Балканския полуостров - „Витоша“.

През следващите години се създават няколко защитени територии, които днес са сред най-ценните български резервати и паркове - „Ропотамо“, „Златни пясъци“, „Калиакра“. След края на Втората световна война са обявени още резервати, някои от които с голяма площ - „Узунбуджак“ в Странджа, „Джендема“ и „Боатин“ в Стара планина, „Алиботуш“ в Славянка, „Маричини езера“ в Рила, „Камчийски лонгоз“ и други.

Следващ етап в развитието на българското природозащитно законодателство е приемането на Закона за защита на природата през 1967 г. Той е по-тясно ориентиран към изискванията на международните правни норми за видовете защитени територии и тяхното управление. В него се предвиждат мерки не само за защита, но и за рационално използване, подобряване и възстановяване на природните ресурси.

В началото на 70-те години както в целия свят, така и в България, се засилва интересът към дивата природа, защитените територии и застрашените растителни и животински видове. През 1976 г. се създава Комитетът по опазване на природната среда. Обявяват се нови защитени територии. През този период България участва активно в повечето международни природозащитни инициативи и става страна по много конвенции и програми.

Днес около 5 % от територията на страната е под защита. Националните паркове са 3, природните - 10, а броят на защитените територии от всички категории е над 700.

Интересно е да се знае, че в някои от по-големите български паркове се срещат повече биологични видове, отколкото установените в цяла Великобритания или Холандия.

НАЦИОНАЛЕН ПАРК „РИЛА“ (обявен през 1992 г., площ 81 046 ха)

Най-големият национален парк в България обхваща безлесната зона по билото на Рила и лежащия под нея пояс от иглолистни и иглолистно-широколистни гори, съставляващи около 30 % от целия масив на планината.

На територията на парка има над 100 върха с надморска височина над 2000 м, а Мусала със своите 2925 м е най-високият в страната и на Балканския полуостров. Големият брой ледникови езера и формите на релефа определят специфичния алпийски ландшафт, характерен за парка.

Оттук извират едни от най-пълноводните и дълги реки на Балканите - Искър, Марица и Места. Около 95 % от горите са естествени, със средна възраст 90 години. Най-представителните са от смърч и ела в съчетание с ендемита бяла мура.

В границите на парка са описани около 1400 висши растения. Сред рилските растения има 57 ендемични - 36 балкански, 18 български и 3 локални (срещащи се само в Рила и никъде другаде): рилска иглика, рилски ревен и павловско шапиче. Фауната на парка е представена от 178 вида гръбначни животни, 99 вида птици и над 2900 вида безгръбначни.

Сред множеството минерални извори на територията на планината най-известният е в Сапарева ба-

ня - един от най-горещите извори в света (103°C). Известните курортни комплекси, намиращи се в непосредствена близост с парка и изградената на територията му туристическа инфраструктура, предоставят отлични възможности за развитие на различни форми на туризъм.

НАЦИОНАЛЕН ПАРК „ПИРИН“ (обявен през 1962 г., площ 40 356 ха)

Релефът на парковата територия е с ясно подчертан алпийски характер. Над 80 са върховете с надморска височина над 2500 м, а високопланинските езера - над 180. На територията на парка се опазват около 1300 вида висши растения, като 15 от тях се срещат единствено тук и никъде другаде по света. Безгръбначните са 2091 вида. От тях 216 са ендемити. Сред гръбначните особено ценни и поради това нуждаещи се от особени грижи, са два вида риби, около 150 вида птици и 40 вида бозайници.

На територията на парка се намира един от най-старите резервати в България - „Баяови дупки - Джинджирца“. През 1977 г. Бюрото на Международния съвет по програмата „Човек и биосфера“ на ЮНЕСКО го утвърждава като биосферен резерват.

Наред с грижата за опазване на биоразнообразието, Дирекцията на Национален парк „Пирин“ работи активно за създаване на възможности за развитие на

Парковете в България

туризма и на екологосъобразен поминък на населението в селищата около парка.

НАЦИОНАЛЕН ПАРК „ЦЕНТРАЛЕН БАЛКАН“ (обявен през 1991 г., площ 71 670 ха)

Той е сред най-ценните и най-големи природни територии в Европа. В парка има девет резервата. Четири от тях са включени в програмата на ЮНЕСКО „Човек и биосфера“. Горите покриват 56 % от територията на парка. Основен лесообразувател е букът. Тук се опазва най-големият в Европа защитен масив от стари букови гори, заемащи 40 % от територията на парка. Безлесната зона е оформена вторично и в голямата си част е обхваната от храстови съобщества, сред които най-значимо участие имат хвойната и различните видове боровинки.

В парка се срещат 1900 вида висши растения. Територията на парка обитават 70 % от безгръбначните и 62 % от гръбначните животни у нас. Дивото великолепие на Балкана включва още и 229 вида мъхове, 256 вида гъби, 208 вида сладководни водорасли, над 200 вида лечебни растения. Птичият свят в парка е представен от около 130 вида - многообразие, което отнежда на „Централен Балкан“ статут на орнитологично важно място в международен аспект. Над 130 вида висши растения и гръбначни животни са вписани в Червената книга - българска и световна.

Националният парк създава прекрасни условия за развитието на всякакви видове природосъобразен туризъм. След вълнуващия ден всеки може да намери спокойствие в планинска хижа или селска къща, сред звуците на чановите или край огъня под звездното небе.

ПРИРОДЕН ПАРК „ВИТОША“ (обявен през 1934 г., площ 27 079 ха)

Най-старият български парк обхваща почти цялата планина Витоша. Няма европейска столица в такава непосредствена близост с планина. Ето защо виенският учен Хощетер, посетил България през XIX век, възкликва: „София и Витоша са неразделни като Неапол и Везувий“.

Най-силен природозащитен интерес представляват естествените смърчови гори, най-големият в страната торфищен комплекс с дебелина на места до 2 м, както и обширните каменни реки и сипеи.

От съществувалите през Средновековието над 40 манастира днес са се запазили само два - Драгалевският „Успение Богородично“ (XIV в.) и Кладнишкият „Св. Никола“. Боянската църква „Св. Пантелеймон“ е разположена на границата с парка и е обект на световното и културно наследство на ЮНЕСКО.

Природен парк „Витоша“ е най-посещаваният български парк - над 3.5 милиона души годишно.

ПРИРОДЕН ПАРК „ВРАЧАНСКИ БАЛКАН“ (обявен през 1989 г., площ 28 844 ха)

На територията на парка са разположени най-високите варовикови скали на Балканския полуостров (природна забележителност „Вратцата“), които със своите 400-метрови отвеси предлагат невероятни преживявания на любителите на скалното катерене. Карстовият характер на парка е предпоставка за наличие на над 500 пещери, а „Легеника“ е първата благоустроена пещера в България.

Обширните букови гори и субалпийски тревни съобщества са характерни за парковата територия. Сред многобройните паметници на културата се откроява Черепишкият манастир „Успение Богородично“, съхранил забележителни стенописи от XIV век. Той е и един от най-старите в България.

ПРИРОДЕН ПАРК „ЗЛАТНИ ПЯСЪЦИ“ (обявен през 1943 г., площ 1321 ха)

Паркът е разположен на 17 км северно от Варна. Естествените широколистни масиви следват крайбрежната линия и обграждат курортния комплекс „Златни пясъци“. Двестагодишният чинар със своите 23 м височина и четириметрова обиколка на ствола впечатлява туристите. В югозападната част на парка се намира „Аладжа манастир“ - средновековен скален манастир от XIV в., чиито помещения са издълбани във високата 40-метрова отвесна варовикова скала. Близостта на парка до Варна и черноморските туристически комплекси го правят предпочитано и лесно достъпно място.

ПРИРОДЕН ПАРК „ПЕРСИНА“ (обявен през 2000 г., площ 21 762 ха)

Това е един от най-младите български паркове. С обявяването на „Персина“ се цели съхраняването и възстановяването на крайдунавски влажни зони, уникални за България. От септември 2002 г. част от парка е обявена за Рамсарско място. Най-голямото му богатство са птиците, а заливните гори и блатата са от голямо значение за размножаването им. Над 30 са археологическите обекти на територията на парка, които свидетелстват за пребиваването на траки и римляни по тези земи.

ПРИРОДЕН ПАРК „РИЛСКИ МАНАСТИР“ (обявен през 2000 г., площ 25 020 ха)

Горите, високопланинските ливади, алпийските местности, разнообразните релефни форми, високопланинските езера и високите върхове - това е обликът на парка. Заедно с Националния парк „Рила“ Природният парк „Рилски манастир“ е част от единствения в България природен комплекс от две големи защитени територии. Той носи името на най-скъпия за българите храм-светиня, важно средище за православните християни - манастирът „Св. Иван Рилски“ (X в.). Скътан в пазвите на най-високата планина в България - Рила, манастирът е обект на световното културно наследство на ЮНЕСКО. Над половин милион са посетителите от цял свят, които всяка година идват тук, привлечени от величествената природа, чистия въздух, тишината и спокойствието.

ПРИРОДЕН ПАРК „РУСЕНСКИ ЛОМ“ (обявен през 1970 г., площ 3408 ха)

Паркът обхваща долината на река Русенски Лом и нейните притоци, извайвали с хилядолетия скалните отвеси на каньоните по поречието им. Природният парк със специфичния си микроклимат, скални образувания и влажни зони е истински оазис, своеобразна смесица от видове с различен произход - средноевропейски, сибирски, степен, субсредиземноморски. Най-популярният сред множеството скални манастири, изсечени високо в скалите, е манастирът „Св. Арахангел Михаил“, чиито стенописи, датиращи от XIII в., са включени в листата на Световното културно наследство на ЮНЕСКО. На територията на парка е бил разположен и средновековният град Червен, който през Второто българско царство (XII-XIV в.) е важен военен, административен, духовен и културен център.

ПРИРОДЕН ПАРК „СИНТЕ КАМЪНИ“ (обявен през 1980 г., площ 12 499 ха)

Разположен сред южните склонове на Източна Стара планина, този красив балкански кът със своите сиво-сини до виолетови скални зъбери е дал подслон на множество тракийско-илирийски племена още в новокаменната епоха. Тук могат да се видят останките от древни крепости, манастири и пътища. Археологическият резерват „Туида“ е римска крепост от III-V в., а от 24-те манастира по поречието на р. Манастирска, строени през XIII-XIV в., са оцелели руините на само един. Богатото културно-историческо наследство, многообразието на растителни и животински видове и спецификата на ландшафта са предпоставка за изключителния интерес на посетителите към парка.

Природен парк „Персина“

ПРИРОДЕН ПАРК „СТРАНДЖА“ (обявен през 1995 г., площ 116 136 ха)

Разположен в най-югоизточната част на страната, обхващащ централната българска част на планината Странджа, едноименният парк е най-голямата защитена територия в България. Безбрежно зелено море - такава е гледката, която се открива пред смаяния турист, тръгнал да броди из заоблените хребети, покрити с горски масиви. В с. Българи в деня на Св. св. Константин и Елена (началото на юни) се провежда уникален за България и Европа религиозен празник - Нестинарството (ритуален танц върху жарава с икона в ръцете). Обредът е забулен в мистерия и излъчва магнетизъм. Хилядолетия наред Странджа е била царство на древната тракийска култура, за което свидетелстват множеството гробници, жертвеници, каменни плочи и статуи, пръснати навсякъде из планината. Интерес представлява с. Бръшлян - архитектурно-исторически резерват, съхранил автентични странджански къщи от XVIII-XIX век.

ПРИРОДЕН ПАРК „ШУМЕНСКО ПЛАТО“ (обявен през 1980 г., площ 3896 ха)

Шуменското плато е най-високото в Северна България. Типичният карстов релеф е представен от разнообразни повърхостни и подземни форми. Известни са над 60 пещери, като най-атрактивна сред тях е пещерата „Бисерна“ - двуетажна, с дължина на галериите около 3000 м. Почти 90 % от територията на парка е заета от гори, а откритите части представляват пъстра мозайка от треви и храсти. Естествено укрепено и защитено, платото е било населявано от дълбока древност. Открити са остан-

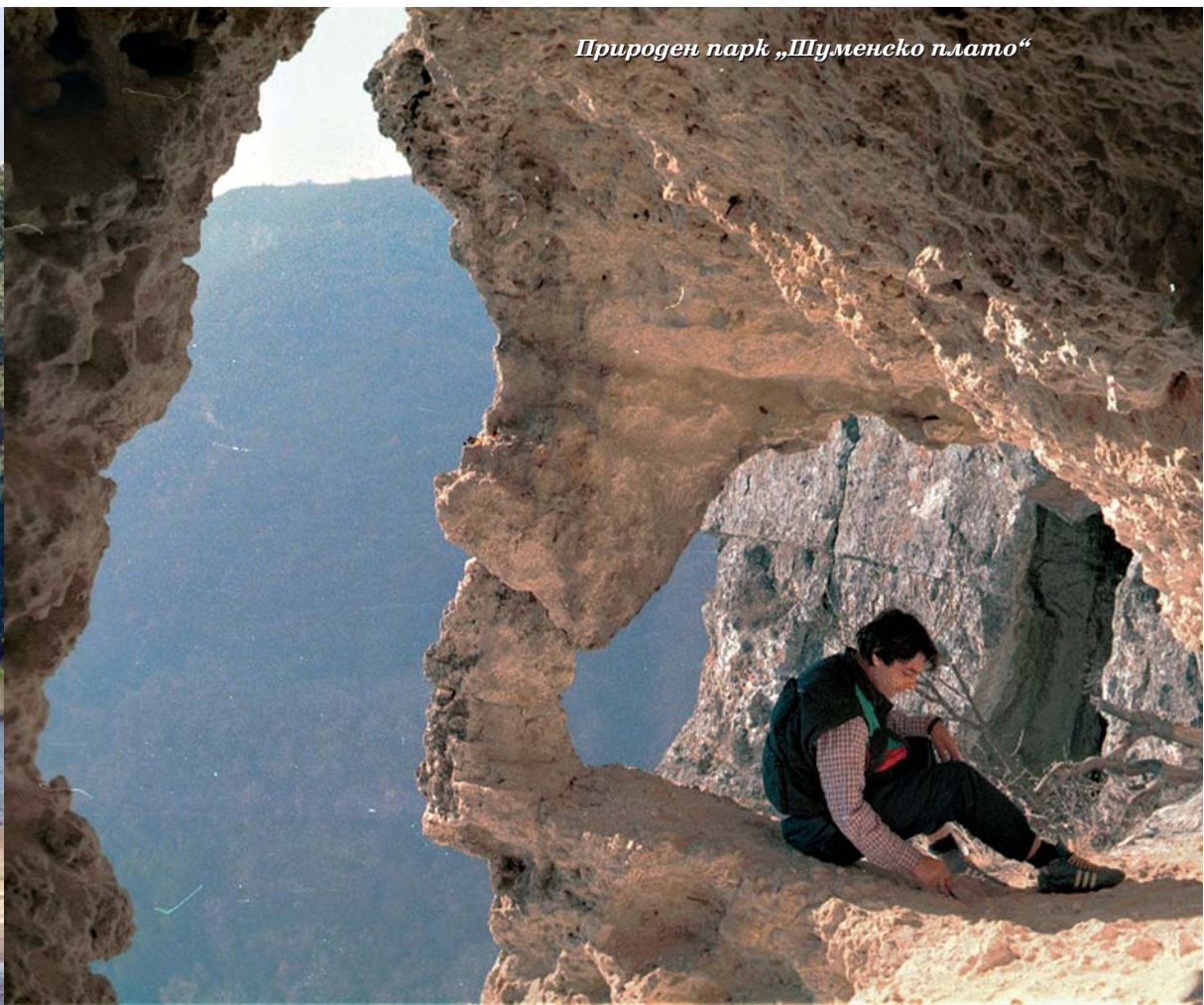
ки от няколко тракийски селища, датирани от IV-II в.пр.н.е., а склоновете му са запазили скални манастири, църкви и монашески килии. Най-значим исторически обект тук е Шуменската крепост, просъществувала близо 3000 години.

ПРИРОДЕН ПАРК „БЪЛГАРКА“ (обявен през 2002 г., площ 21 772 ха)

Природен парк „Българка“ е най-младият природен парк в България. Разположен върху северните склонове на централната част на Стара планина, той се характеризира с разнообразен релеф: същинска планина, речни долини, хълмове, билни заравнености. През него са минавали важни стратегически пътища, свързващи Севера с Юга, като билото на Стара планина се е смятало за естествена граница. Това определя и богатото историческо наследство в този район. Уникален за Югоизточна Европа е етнографският парк-музей на открито Етъра. Разположен върху площ от 70 дка, музеят с малките си калдъръмени улици, каменните чешми, тътена на мелниците, газовите лампи, часовниковата кула и старите къщи дава представа за типичното българско занаятчийство преди 150 години. В границите на парка попада и част от Националния парк-музей „Шипка-Бузлуджа“ - паметник-светиня за българите. Тук по време на Руско-турската война (1877-1878) се е разиграла една от най-решиелните битки, донесла свободата на България след петвековно османско иго.

Инж. Юлия МИХАЙЛОВА
експерт „Връзки с обществеността“
в ДПП „Витоша“

Снимки: архив на парковите администрации

В Регионалното управление
на горите - Бургас:

Актуалните въпроси днес могат да бъдат решени с нов закон и ясна стратегия

РУГ - Бургас в цифри:

- Общата горска площ на територията на РУГ - Бургас, към 01.01.2007 г. възлиза на 331 778 ха.

- Държавният горски фонд е 211 269 ха (63.7 %), общинският - 101 120 ха (30.4 %), частни физически лица притежават 10 536 ха (3.2 %), частни юридически лица - 2214 ха (0.7 %), религиозните общности - 445 ха (0.1 %), горите на МОСВ заемат 6194 ха (1.9 %).

- С най-голяма площ са издънковите гори за превръщане в семенни - 139 693 ха (42.1 %), следвани от широколистните високостъблени гори - 105 708 ха (31.8 %). Издолжените гори са 43 156 ха (13.1 %).

- Общият дървесен запас възлиза на 43 863 188 м³ стояща маса, като в държавния горски фонд са 29 454 974 м³ (67.2 %), а в общинския - 11 258 375 м³ (25.7 %).

- Годишният прираст на горите в региона е 1 249 993 м³, ползването по лесоустройствен проект е 447 216 м³ лежаща маса средногодишно.

- Средната възраст на горите е 56 г., средният бонитет - 3.5, пълнота - 0.71, среден запас на 1 ха - 132 м³.

На 3 юли, ден след като премиерът обяви създаването на самостоятелна Държавна агенция по горите, екип на сп. „Гора“ присъства на регионално съвещание на ръководството на РУГ - Бургас, и експерти от управлението с директорите на 10-те държавни лесничества и 3-те държавни дивечовъдни станции. Основната тема на срещата бе анализ на изпълнението на противопожарните мероприятия през първите шест месеца и набелязване на мерки за предотвратяване на пожари. Експертът от управлението инж. Негко Недев докладва за направеното. За 2007 г. са предвидени 81 700 лв., от които 2500 лв. за барьерни прегради, 6400 - за лесокултурни прегради, 21 648 - за минерализовани ивици, 800 - за ремонт на две пожаронаблюдателни кули, 3359 - за гасене, 19 150 - за депа, за предупредителни табели - 1500, за пожаронаблюдатели - 27 108 лева. Бе отчетено, че 2007 г. се очертава като особено неблагоприятна в противопожарно отношение. Във връзка с това бяха дадени конкретни направления за изпълнение на оперативните планове за противопожарни мероприятия и на плановете за действие при гасене на горски пожари: да се организира денонощно дежурство за наблюдение; да се актуализират схемите за оповестяване и телефоните на служителите, организациите и ведомствата, задължени да участват в гасенето; незабавно да се уведомява Регионалното управление за възникнали пожари, като данните се отразяват в тридневен срок в Информационната система на РУГ; да се представят в Управлението графици за дежурствата в извънработно време.

Дали причината е в ефективността на набелязаните мерки, или късметът проработи, но на територията на РУГ - Бургас, не пламнаха такива кошмарни пожари, както се случи в съседните регионални управления в края на юли и началото на август.

Съвещанието стана повод редакцията на сп. „Гора“ да представи дейността на Регионалното управление и да се обърне към всички директори с два въпроса: 1. Какво е най-характерното за ДЛ или ДДС? 2. Какъв е актуалният проблем и как може да се реши?

Първите представяния на регионални горски управления редакцията започна през 1992 г. и вече 15 години остава с незаличимата дупка на словото и образа частици от труда на горските служители. Със сегашното представяне на РУГ - Бургас, затваряме поредната страница от горската история. В какъв формат ще бъдат бъдещите регионални горски структури, ще се отразява и от сп. „Гора“. Но споделеното от днешните ръководители на управлението и неговите поделения са именно въпросите, свързани с утрешния ден на горската система.

Участниците в регионалното съвещание

Инж. Мишо ЖЕКОВ - началник на РУГ - Бургас:

СТОПАНИСВАНЕТО И БЪДЕЩЕТО НА ГОРИТЕ

Целта при стопанисването на горите на територията на РУГ - Бургас, е създаване на устойчиви, смесени и разновъзрастни насаждения и горски култури.

Горите, създадени от иглолистни дървесни видове, заемат около 13 % от общата горска площ. Преобладаващата част от тях са в добро състояние, на богати месторастения и с турнус на сеч 80 години. На територията на Природния парк „Странджа“ иглолистните култури ще бъдат заменяни при бъдещите залесявания с местни широколистни видове. В по-ниските части от територията на управлението - до 500 м н.в., стопанисването на иглолистните гори ще бъде съобразено с указанията за стопанисване на култури извън ареала на естественото им разпространение. За тях са определени по-ниски турнуса на сеч.

Най-голяма е площта на издънковите насаждения за превръщане в семенни - около 40 процента. Те са в добро състояние с отлично възобновяване. Приоритетно се работи в насажденията на бедни и сухи месторастения от IV и V бонитет, с влошено санитарно състояние, за да може максимално да се използва наличният подраст.

Площта на широколистните високостъблени насаждения е 32 процента. Те са в добро санитарно състояние и се стопанисват съгласно лесоустройствените проекти.

Площта на горите за реконструкция възлиза на 12 процента. От 84 000 ха през 1965 г. площта на тези насаждения намалява на 34 000 ха през 2005 г. Тези гори се нуждаят от различни лесовъдски подходи. Преобладават смесените широколистни насаждения. Лесовъдската колегия от РУГ - Бургас, напълно възприема и подкрепя приетите решения на националното съвещание „Оценка на горите за реконструкция в България и перспективи за тяхното стопанисване“.

По отношение на фитосанитарното състояние на горите в региона се наблюдава намаляване на процеса на съхнене и съответно площта на изведжаните санитарни сечи. Общото състояние е добро - няма каламитни нападения от насекомни вредители, както и пов-

(Продължение на стр. 12)

Инж. Мишо Жеков е роден на 15.07.1950 г. в Гругово (гнес Средец). Средно образование получава в родния си град. През 1974 г. завършва Висшия лесотехнически институт, специалност „Горско стопанство“. Впоследствие завършва и Висшата школа по мениджмънт в София, специалност „Бизнес мениджмънт“.

Започва работа в ГС - Звездец, като зам.-директор. От 1976 до 1987 г. е зам.-директор и и.д. директор на ГС - Ново Паничарево. От 1988 до 1990 г. е зам.-директор и директор на Държавно предприятие за търговия и услуги в Созопол. След това до 2001 г. е ръководител на Търговско предприятие „Ира-Комерсиал“ - Бургас, на Риболовна база - Созопол, и на Търговско предприятие „Супермаркети“ - Варна. През 2001 г. се връща в системата на горите като началник на Регионално управление на горите - Бургас. Впоследствие е уволняван и възстановяван, като от 2006 г. отново е ръководител на управлението.

Семеен, с две деца - дъщеря Катя, търговски директор на „Ира-Комерсиал“, от която има две внучета, и син Явор, завършил „Международни отношения“ в Германия и „Финанси“ в Бургас.

Владее френски, испански, турски и руски език.

**Инж. Костадин ВРЕТЕНАРОВ -
зам.-началник на РУГ - Бургас:**

Горскостопанските дейности - качествено и в срок

За 2007 г. има разчетени за ползване 368 882 м³, като трябва да се реализират приходи от 6 993 487 лева. Ползването е ориентирано основно чрез възлагане на услугата „сеч и извоз“ и впоследствие - продажба на добитата дървесина от временен склад. По този начин са предвидени за сеч 216 373 м³ - около 70 % от промишления дърводобив. Около 20 % са предложени на корен на големи преработватели и 10 % - на други фирми. За местното население са разчетени 61 862 м³ дървесина.

Самостоятелно стопанисват горите си общините Приморско, Малко Търново, Несебър и Поморие. Договори за стопанисване с държавните лесничейства имат общините Садово, Карнобат, Созопол и Средец.

Разчетите за залесяване и попълване на горски култури - съответно 1700 и 109 дка, са изпълнени висококачествено и в срок, като 82 % от залесяването е извършено с широколистни дървесни видове, предимно гъб и цер. Възлагат се чрез провеждане на процедури лесокултурните дейности по подготовка на почвата за залесяване и отглеждане на дъб- и тригодишни горски култури. Добиването на семена и работата в горските разсадници, собственост на държавните лесничейства, се осъществява с работници по трудов договор, съгласно одобрените щатни бройки. По Националната програма „Възобновяване и опазване на българската гора“ работят лесничействата в Средец, Карнобат и Садово.

През 2007 г. по одобрен разчет ще бъдат изведени отгледни сечи без материален добив на площ от 5103 дка и ще се извърши подпомагане на естественото възобновяване чрез изсичане на подлеса под склона на зрелия дървостой на площ от 6951 декара. През 2007 г. ще бъдат маркирани 422 030 м³ стояща маса за следващия лесосечен фонд в държавните гори.

За тази година са предвидени за противопожарни мероприятия средства за направата на 8 км бариерни прегради, 32,5 км лесокултурни прегради, 190 км минерализовани ивици, за ремонт на 2 противопожарни кули, както и за предупредителни табели и изграждане на гена. 2007 г. се очерта като особено неблагоприятна в противопожарно отношение. Затова още в края на полугодията се взеха допълнителни мерки и се актуализираха плановете за действие при гасене на горски пожари.

**Инж. Митко МИТЕВ - зам.-началник
на РУГ - Бургас:**

Охраната

Общата охраняема площ на горския фонд в РУГ - Бургас, е 325 811 ха, разпределени на 43 горскостопански участъка със средна площ 7577 ха. Охранителните участъци са 183, със средна площ 1780 ха. Организиран са 3 постоянни контролни горски пункта. През 2006 г. на територията на управлението са извършени 15 482 проверки по горското законодателство. Проверени са 7545 моторни превозни средства, превозващи дървесина, 5861 ловци, 1585 риболовци и 42 пункта за изкупуване и преработка на странични горски продукти, 714 склада за дървесина и дърводелски цехове.

По тези проверки с актове са констатиран общо 1277 нарушения. По Закона за горите са съставени 1129 акта, или 88 % от всички съставени актове. По Правилника за прилагане на Закона за горите (ППЗГ) са съставени 44 акта. По Закона за лова и опазване на дивечта (ЗЛОД) - 71 акта, по Закона за рибарството и аквакултурите (ЗРА) - 27 акта.

Анализът на данните на нарушенията показва, че са намалели като брой и размер нарушенията, свързани с незаконна сеч и транспорт на строителна дървесина. Основна част от нарушенията по незаконна сеч и транспорт или съхранение на дърва за огрев са с размер от 0.5 до 1 м³ и се извършват за лични нужди предимно от представители на малцинствата. Практиката показва, че подценяването на този вид нарушения води до тяхното увеличаване и създаване на групи за добив и търговия с дърва за огрев, като тези нарушения се превръщат в поминък и на по-късен етап се стига до по-сериозни конфликти.

СТОПАНИСВАНЕТО И БЪДЕЩЕТО НА ГОРИТЕ

(Продължава от стр. 11)

реди от абиотични фактори.

Специално е отношението на лесовъдската колегия от управлението към превенцията на пожарите. В допълнение на дейността в региона са съвместните планове и действия със собствениците на общинските и частните гори. Имаме договореност, която се надяваме да осъществим в най-близко бъдеще, за закупуването от тях на летателна машина - вертолет, пригоден за гасене на пожари, който да бъде базиран в авиобазата край Приморско.

РУГ - Бургас, е управление, в което по традиция се експериментират нови лесовъдски методи или се прилагат пилотни проекти. В момента работим по пилотен проект за извеждане на неравномерно-постепенна сеч с малка интензивност по швейцарски метод. В ход е реализиране на идея за организиране и провеждане на трансгранични програми за европейски туризъм. С турската страна са постигнати конкретни договорености за екопътеки, минаващи през територията на ДЛ - Звездец.

Важно място в перспективите за развитие на горската регионална система е провеждането и организирането, дори и в малките лесничейства, на странични, туристически или ловни дейности. Перспективно е не обединяването или закриването на горски единици, а многостранното използване на техните природни ресурси. Само така, разкривайки и възстановявайки възможностите на горите, ще осигурим бъдеще и просперитет на горската система.

Съвместната работа с Регионалната дирекция на Агенцията за държавни вземания (АДВ) - Бургас, се осъществява съгласно инструкцията за взаимодействие между ведомствата от 14.02.2002 г. При взаимодействие

с сектор „Събиране“ през 2006 г. проблеми с предаването на преписките няма, но съотношението между преписките, по които АДВ е събрала сумите, и броя на всички предадени преписки е по-малко от 2 %. Събираемостта на сумите на влезли в сила наказателни постановления е 10.2 % . Наблюдава се тенденция за намаляване на събираемостта спрямо 2005 г. Това не само не оказва възпиращо действие на нарушителите, но в голяма степен обезсмисля усилията на горските стражари да съставят актове.

Дивечовите запаси

Според пролетната таксация за 2007 г. числеността на благородния елен в държавните ловно стопански райони е 1235, с тенденция за увеличаване. Най-многобройни са елените в ДДС „Ропотамо“ - 458. Пролетният запас на елена лопатар е 411 животни. Сърните са 1377, като в държавните ловно стопански райони са едва 30 % от нормалния запас. Муфлоните са 189, показват все по-добри трофейни и екстериорни качества. Запасът на дивата свиня е достигнат, а в някои райони е превишен. От хищниците чакалът с численост 4155 броя продължава да вреди както на гребния, та-

ка и на едрия дивеч. Вълците наброяват 91, като мобилността на глутниците допуска дублиране на данни, но броят им си остава значителен за региона. Ако добавим 2475 лисици и 760 скитащи кучета, ще стане ясно, че без целенасочено регулиране на популациите от хищници ще има проблем с възпроизводството на местния дивеч.

Защитените територии

Голямото растително богатство в Бургаска област я отличава от европейските растителни формации и я приближава до понтийско-евскинската растителност на Кавказ и Иранското Прикаспие. Някои учени определят региона като граница между средиземноморската и средноевропейската растителност.

На територията на РУТ - Бургас, има 52 природни забележителности, 26 защитени местности, 6 резервата. Тук се намира най-големият в България Природен парк „Странджа“. Създаден е със Заповед № РД 30/24.01.1995 г. на министъра на околната среда и водите на площ от 116 000 ха. В него се срещат над 1700 растителни вида, от които 700 са вписани в Червената книга на България, над 70 се срещат само в Странджа и Странджанското крайбрежие, от тях 3 са български ендемити, 15 са балкански ендемити, 49 реликтни, 57 вида са редки по степен на застрашеност и 10 са застрашени.

Фауната е представена от 54 вида бозайници, 261 вида птици (в т.ч. 17 защитени), 30 вида земноводни и влечуги, 87 вида безгръбначни (12 реликтни). В реките и езерата има над 40 вида риба. С Решение № 6794/29.06.2007 г. Върховният административен съд неоснователно се опита да закрие ПП „Странджа“. Паркът трябва да бъде съхранен и дори би следвало да прерасне в трансграничен парк. Турската страна вече е подготвена за това.

Тора
numa

1. Какво е най-характерното за ДЛ и ДДС

2. Какъв е актуалният проблем и как да се реши ?

Инж. Дора СТАМАТОВА -
директор на ДЛ - Бургас:

1. Лесничейството е с над 100-годишна история и традиции в стопанисването на горите. От обща площ 16 551 ха 70 % са държавните гори, 21 % - общинските, и 9 % - на физически и юридически лица. Лесничейството е разположено на територията на 5 общини, с 37 съставни селища. С малка лесистост - 5.6 %, като се характеризира с големи обеми на залесяванията. На площ от 17 870 дка са създадени лесопарковете „Крайморие“, „Капче“, „Черна гора“ и „Бургас“. Стопанисва по договор горите на Община Созопол. Натрупан е положителен опит в работата с частните горовладелци. В същото време отчитаме огромен интерес от тяхна страна за промяна на предназначението на земите и горите от горския фонд с цел строителство на хотели.

2. Вече е факт отрицателното въздействие върху горските екосистеми на климатичните промени - намаляване количеството на валежите, трайното засушаване и повишаване на средногодишните температури. Пожарите, нерегламентираните действия в горите, незаконното строителство са част от днешните предизвикателства, на които трябва да отговорят лесовъдите. От друга страна, в актуалните проблеми трябва да отбележим ниското заплащане на труда в отрасъла, което води и до недостиг на квалифицирани кадри за извършване на мероприятията в горите.

Инж. Йонка РАДЕВА - директор на ДЛ - Карнобат:

1. Най-характерното за Държавно лесничейство - Карнобат, е наличието на различна собственост на горите и тяхното стопанисване. След възстановяването на гори и земи от горския фонд на физически и юридически лица, на църковни и училищни настоятелства и на общините Карнобат и Сунгурларе лесничейството съумя чрез договори за управление с общините да стопанисва по-голяма част от горите на своята територия. В дух на разбирателство с общинските администрации осъществява дърводобива и дейностите по възобновяване, опазване и охрана.

2. Ниското заплащане и липсващото осигуряване на нормативно установени социални придобивки и работно облекло демотивират служителите, което се отразява на изпълнението на задълженията им по охраната и възпроизводството на горите и съпътства-

щите дейности. Проблемите в отрасъла водят до нежелание от страна на младото поколение да работи в сектора. Това ще се задълбочава и в бъдеще. Специалисти напускат, а липсва ново поколение знаещи и можещи лесовъди. В това отношение се заражда сериозен проблем, свързан с бъдещето на отрасъла.

Инж. Заварин ГАГОВ - директор на ДЛ - Царево:

га. За жалост след структурната реформа от 1999 г. и отнемане на стопанските функции на лесничействата тази цел остава трудно осъществима. Воденето на възобновителни сечи и последващите грижи за младия подрост са обречени от съществуващата икономическа схема на отглеждане на дейностите, с която биологичните и лесовъдските критерии не се отчитат и не са приоритет.

2. Незативно се отрази отнемането на лесовъдските практики и дейности. Тяхното схематично залагане в годишните разчети и начините на отглеждане за изпълнение демотивират и обезсмислят труда на лесовъда. Факт е и обидно ниското заплащане и липсата на стимули за постигане на количествени и качествени резултати. Няколкогодишното очакване на позитивни промени обезсърчи част от младите специалисти.

С новия лесоустройствен проект (2006 г.) лесничейството в Царево добива 35 000-40 000 м³ дървесина. Приходите са около 750 000 лв. с приспаднати разходи от услугата „сеч и извоз“. Големи са резервите за увеличаване на приходите от отгледни сечи в затворените гранични басейни на р. Резва. Значителен е потенциалът за използване на екологичните и рекреационните възможности на горите и крайморския бряг, както и за развитие на ловностопанска дейност и ловен туризъм.

1. През 1913 г. в Царево (тогава Василико) е създадено първото административно лесничейство в Странджа. Повратен момент за горите тук е премахването на нискоствъбленото стопанисване през 50-те години на миналия век. Проведената мащабна селекция в издънковите гори коренно променя тяхната количествена и качествена характеристика. За няколко десетилетия (1972-2005 г.) общият запас от 2 034 000 м³ е нараснал на 3 718 000 м³. Запасът на 1 ха - от 81 м³ на 151 м³. През 70-те години тогавашното ГС - Мичурин, е признато за еталон във воденето на издънково дъбово стопанство. Професионалното призвание на лесовъдите е превръщането на издънковите гори в семенни - устойчиви и адаптивни към променящата се климатична сре-

Инж. Тотко ЩЕРИОНОВ - директор на ДЛ - Айтос:

1. Лесничейството е разположено на територията на селищните системи Айтос и Руен. Основният дървесен вид е дъбът, като климатът и условията на месторастване са предпоставка за отглеждане и производство на най-качествената дъбова дървесина в страната. Превръщането на издънковите гори в семенни и подпомагането на естественото възобновяване са сред приоритетите на дейността.

2. Усвояването на дървесината в затворените басейни и поддържането на горските пътици са сред най-актуалните въпроси. Охраната на горите от природни бедствия и браконieri също са част от ежедневната дейност. На територията има 53 населени места с над 75 хил. души. Селата са многолюдни и за задоволяване на нуждите на населението от дърва за огрев са необходими над 20 000 м³ дърва. Район с много дивеч

в миналото, към 2001 г. Айтоско е обездивечено. В момента животните се завръщат в местообитанията си, където при необходимата охрана и грижи се осигуряват спокойствие и храна. Лесничейството има значителен природен ресурс, но е необходима промяна както във финансовото стабилизиране на дейностите, така и в заплащането на труда на служителите.

**Инж. Стойко ПАРУШЕВ -
директор на ДЛ - Малко Търново:**

1. Лесничейството е разположено в най-високата част на българска Странджа, непосредствено до границата с Република Турция. Близостта на границата, стръмните терени, недостатъчната и липсваща на места горскопътна инфраструктура са благоприятствали за запазването на около 5000 ха възрастни (зрели и презрели) високостъблени гъбови и букови гори.

Част от тях са с подлес от странджанска зеленика и други вечнозелени храсти с южноевксински произход.

2. Лесничейството среща затруднения с отдаването на услугата „сеч и извоз до временен склад“. За четири обекта с лежаща маса около 1700 м³ от лесосечния фонд за 2007 г. не се явиха изпълнители. Подготвена е документация за 1600 м³ лежаща маса за голям ползвател, но процедурата към края на полугодия не е проведена, което поставя под въпрос усвояването на дървесината, защото тя е в летни обекти. Липсва пазар за едрата букова и гъбова дървесина. Значителните транспортни разстояния, трудности с услугата „товарене на дървесината“ (лесничейството не разполага със собствена товарачна техника), липсата на диференцирани цени са фактори, които не способстват за привличане на клиенти.

**Инж. Гора ГОРОВ - директор на ДЛ -
Ново Паничарево:**

1. Терените на лесничейството са от равни до много стръмни, което определя различната дълбочина и богатство на почвата гори в рамките на един подотдел. Това определя различния качествен състав на дървостоя и неговата производителност по наклона. На територията се намират два язовира - „Ясна поляна“ и „Ново Паничарево“, които захранват с питейна вода цялото Южно Черноморие. Горите със специално предназначение - вододайна зона, представляват 70 % от площта на лесничейството, която е 20 763 ха.

2. На територията на лесничейството се намира най-компактната частна гора - 3162 ха, която е в етап на сертификация. Общинските гори са 8007 ха, признати за собственост въпреки липсата на точни критерии при постановяване на решенията за гори, предоставяни навремето за ползване. За лесничейството остават отговорностите по контрола и охраната на тези площи, което ангажира голям материален и човешки ресурс. От друга страна, ниският материален

статус на работещите в системата на горите е сериозна пречка за осигуряване на мотивирани за работа специалисти. По-голяма финансова самостоятелност би ни амбицирала да търсим възможности за увеличаване на приходите от горите. Лишаването на служителите по горите от право на частна лесовъдска дейност ги поставя в неравностойно положение спрямо останалите професии и действа дискриминационно.

Инж. Емил МАНОЛОВ - директор на ДЛ - Средец:

1. Характерно за лесничейството е, че почти половината от горите са вече общинска собственост, въпреки че по регистър са балталъци. Друго, което го отличава от странджанските горски поделения, са изголистните гори - почти 25 %, които са създавани върху пустеещи ниви и ливади. Това определя и високата пожароопасност на региона - 73 % от територията е в първи клас, а останалата - във втори. Охраната също е специфична - като сравнително голямо и достъпно от-

всякъде, в близост и до границата, денонощно се налага патрулиране и с автомобил. Богатите на дивеч местообитания и наличието на дивеч с отлични трофейни и екстериорни качества също могат да се споменат към визитката на лесничейството.

2. Липсата на средства за почвеноподготовка през последните две години възпрепятства залесяването на 1500 дка, с което досега щяха да се възстановят всички площи от пожарища. От 2001 г. насам сме залесили близо 15 000 дка. Заплащането на горските стражари става все по-актуален проблем - за три месеца напуснаха трима от най-добрите ни стражари. Все по-проблематична става охраната на горите от посегателствата на ромското население. Като изискващ решаване въпрос може да се посочи и остаряващият автомобилен парк, чието поддържане става икономически неоправдано. Лесничейството има потенциал да развива възможности за повече приходи, но за това е необходима промяна в нормативната и законовата рамка.

Инж. Венелин РАДКОВ - директор на ДЛ - Кости:

1. Лесничейството със своите 10 089 ха е най-малкото в системата на Регионалното управление. Релефът е силно разчленен с многобройни дълги, ниски и разляти била, които на места са снижени в седловини и малки плата, с гъста мрежа от дълбоко врязани до-

ве със стъмни брегови склонове. ДЛ - Кости, е едно от най-слънчевите места в България - с около 310 ясни дена през годината. Периодът с трайно задържане на температурата на въздуха над 10 градуса, приеман за период на пълна вегетация на горската растителност, е 210 дена.

2. Актуалните проблеми се свеждат до: ниското заплащане на горските служители; липсата на работници за лесокултурна дейност; опитът за ликвидиране на ПП „Странджа“; обезличаването на длъжността „директор на държавно лесничейство“; липсата на квалифицирани кадри; липсата на диференцираност на пазарите за дървесина; амортизирания автопарк; липсата на възможности за изработване на проекти за пътища.

Инж. Пепи БАНКОВ - директор на ДЛ - Садово:

1. Релефът на лесничейството е разнообразен. Подчертано планински характер имат северните територии, разположени върху южните склонове на Стара планина. На юг релефът има хълмист характер - възвишения с малка височина, между които е затворена Сунгурларската долина. Площта от 21 482.1 ха попада изцяло в границите на Община Сунгурларе. Горите са предимно широколистни, с голяма площ и високо разнообразие, което определя значението им като източник на ценни строителни сортименти и дърва за огрев. Горските насаждения и създадените култури спомагат за регулиране на климата, акумулират падналите валежи и предпазват почвата от ерозия, като осигуряват постоянен воден дебит.

2. Актуалните въпроси са свързани както със заплащането на труда на работещите в системата на горите, така и с обществения престиж на лесовъдската професия. Освен преките ангажименти при стопан-

исването и охраната на горите, независимо от тяхната собственост, лесовъдите са доказали във времето, че успешно са водили борба с пожарите и с пороите. Днес възможностите на лесничействата са ограничени, но опитът и кадровият потенциал го има и ако ни бъде гласувано необходимото доверие от обществеността, подкрепено, разбира се, с финансово стабилизиране на сектора, редица от сега съществуващите проблеми могат успешно да бъдат решени.

Инж. Димо ДИМОВ - директор на ДЛ - Звездец:

1. Лесничейството е разположено в най-южната част на българска Странджа. През него минава един от най-важните входи към Природен парк „Странджа“. Силно нагънати терен е създал гъста хидроложка мрежа, част от водосборните басейни на реките Велека и Младежка. Попада на територията на Община Малко Търново и е от значение за икономиката на района, предимно като източник на дървесина. Не е малък дялът и на страничните ползвания - паша, добив на билки, гъби, горски плодове. Перспективи има и ловният туризъм. Условията на месторастене благоприятстват естественото възобновяване на насажденията. В същото време проблем е гъстият подлес предимно от келяв габър и мъждрян. Характерен за насажденията е големият дял на дълбокия високобонитетен

стопански клас - 40 %.

2. Необходима е незабавна промяна на формата на управление на системата. Отделяне на горския сектор в самостоятелна държавна агенция и регистриране на лесничействата по Търговския закон. Създаване на Фонд „Българска гора“, който да се ползва за инвестиции в горите. Изключително важно е да се създадат материални стимули за служителите и работниците, които да мотивират както работещите в системата на горите, така и желаещите да постъпят в нея, които с времето стават все по-малко. Конкретно в лесничейството не достигат средства за подпомагане на естественото възобновяване с цел да се освободи наличният подраст, появил се след семеносенето през 2004 и 2005 г. Ако се използва този момент, ще се реализира голям икономически ефект. Възможно е да се замрази залесяването за 2-3 години, а средствата да се пренасочат за подпомагане на естественото възобновяване. Далновидно е да се отдават насажденията с подлес от габър и мъждрян по тарифна такса на корен. Друг въпрос е намаляването на времето за реализация на дървесината. При сегашните процедури минималното забавяне е 15-20 дена, което е доста продължително от гледна точка на събирането на приходи при предварително направени разходи.

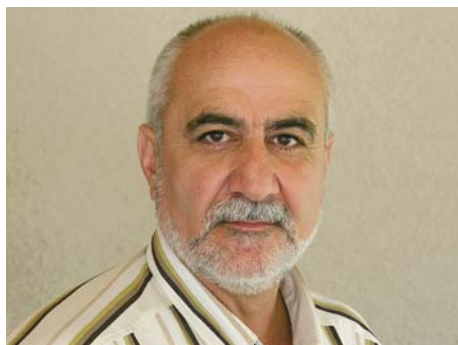
**Инж. Иван КОСТОВ -
директор на ДДС „Ропотамо“:**

1. Най-характерното и специфично за ДДС „Ропотамо“ е неговото географско разположение - близостта му до Черно море и ниската надморска височина. Пролетното лято, топлата есен и меката зима са предпоставка за развитието на богата и разнообразна широколистна растителност, създаваща отлични условия за развитието на популациите от благороден елен, елен лопатар, дива свиня и муфлон - основните видове дивеч, обитаващи територията.

2. Актуалният проблем на станцията произтича именно от нейното географско разположение - между стремително разширяващите се туристически центрове в Созопол, Приморско и прилежащите им околни села и ваканционни селища. Урбанизацията е в стихийно настъпление, застрашаващо жизненонеобходимите пространства на дивеча. След пълното ликвидиране на селското стопанство в района намаля храни-

телната база. С развитието на туризма се нарушава и другото важно условие за дивечовъдство - спокойствието на местообитанията. Другият съществен проблем е собствеността на горите, които в по-голямата си част са вече общински. Решението на тези въпроси е в създаването на дивечова ограда за площ от 2500-2800 ха в района на с. Равна гора, което е в близост до основните местообитания край р. Ропотамо и попада изцяло в държавен горски фонд.

**Инж. Стойко СТОЯНОВ -
директор на ДДС „Граматиново“:**

сажденията. Посещенията по линия на организирания ловен туризъм ежегодно нарастват и тази тенденция ще продължи.

2. През последните 10 години не е построен нито километър нов горски път, което предопределя натоваарването на едни и същи райони в гората, докато други са недостъпни. Приходите могат да се увеличат, ако ежегодно се влагат инвестиции за строеж поне на 5 км пътища. Поради липса на средства не е довършена оградата на базата за интензивно стопанисване на дивеча в м. Петрова поляна - изградени са 9 км, остават 2.5. Въпреки че станцията разполага с ловен дом и две ловни хижи, развитието на ловния туризъм изисква изграждането на нов ловен дом. На изключително красивата и разнообразна територия на ДДС „Граматиново“ има реални възможности да се утвърждава и развива и еко-, фото-, коло- и конен туризъм, като с това ще се създават работни места и ще се спомогне за стабилизиране на района в демографско отношение.

1. ДДС „Граматиново“ със своите 33 000 ха площ осигурява отлични местообитания за дивеча. Само за миналата година тук са добити трофей от благороден елен - сребърен медал, и 5 трофея от дива свиня с медали. През 2006 г. поделението навърши 70 години от основаването си като лесничейство. „Граматиново“ е известно със своето растително разнообразие и зрели гъбови гори. Добивът на едра гървесина се провежда само при гаранция от естествено възобновяване на на-

**Инж. Симеон НОВОСЕЛСКИ -
директор на ДДС „Несебър“:**

1. Горите на дивечовъдната станция се предимно изгънкови нискоствъблени. Има много добри дивечови местообитания и възможности за развитие на ловен туризъм, който успешно се съчетава и с черноморския. Тази година бе характерна с изключителни засушавания, което се отразяваше неблагоприятно на биотехническите съоръжения като водопоеща и калища за дивеча. Много се засили натискът към държавния горски фонд за строителство. Строи се в места, които не са изключени от фонда, не е сменено тяхното предназначение и това създава не малко проблеми на горските служби и служители. От друга страна, 60 % от горите са възстановени на общината, без да има документи за собственост. Сега отделяме кадрови и финансов ресурс за тяхната охрана.

2. Все още не можем да изясним с Областната служба по кадастъра в Бургас съвместяването на кар-

тите с възстановената собственост. Грешките и разминаванията с документите от Поземлената комисия достигат до 30-40 гка, което води до много негативни последици и за нас. В кадастъра например е отбелязан селскостопански фонд, а в действителност е горски. В район като нашия е необходимо генерално решение, с което да се регламентира предназначението на земите, за да се отдадем на преките си служебни ангажименти.

Следа в гората

Минаха повече от двадесетина години, откакто за първи път срещнах този човек. Няма да забравя как „гонихме“ муфлони, по склоновете над с. Свети Влас, а бързият морски зграч подгонваше нас. И как ме беше срам, че все изоставах от стремителната крачка на директора, макар че бях току-що постъпила на работа журналистка, а той - с близо двадесетгодишен професионален стаж зад гърба си. И как най-накрая видяхме тези чудни животни - гордостта на директора на Държавното ловно стопанство „Слънчев бряг“. Гледката си заслужаваше спринта!

В края на 90-те пък обикаляхме в подстъпите на Бостан дере - бившият страшен порой, а сега една безкрайна гора. Ние с фоторепортера направо подгичвахме подир нашия водач, следвайки устрема му да покаже всичко.

Днес вървим през гълчавата на летния Несебър и пак се улавям, че бограта крачка на инж. Иван Ербакамов ме затруднява. Припомням му случките и той леко намалява темпото и се засмива: „Лесовъдът е лесовъд, когато върви пеш!“

А всъщност инж. Ербакамов нито е нервен, нито припрян, а просто така си върви през света - с широка си крачка на висок енергичен мъж и с още по-широката усмивка на уверен в себе си човек. Както се казва - дай, боже, всекому! Питам го защо винаги е в най-добро разположение на духа?

Инж. Ербакамов отговаря кратко: „Въпреки многото проблеми, които имах в моята служба, аз съм доволен, че отдадох моя живот на професията, която ме научи да обичам живота на гората“.

Добър завършек - нещо като устието на реката, която стига морето. Но да погледнем към изборчето.

И ще видим дете, родено през 1939 г. в малко селце с името Момина църква, любознателно и ученолюбиво, да подгичва към школото. И младеж, който учи в гимназия и Минен техникум в Бургас, където морето го запленива завинаги. И войник виждаме - морячето, за което Иван Ербакамов се шегува, че служило 5 години! (ами постъпва в казармата в края на 1958-та и се уволнява в първите дни на 1962 -та). А междувременно и студент е станал и както си е с моряшката униформа, отива да слуша лекции във ВЛТИ, където веднага му се лепват прякорите Моряка или Морският.

- Кандидатствах в Инженерно-строителния институт, но като не ме приеха, не повторих. Не съм техничар и реших, че професията на лесовъда е много подходяща за мен - започва разказа инж. Ербакамов. - Но животът е странно нещо - после, като административен ръководител с техника ли не съм се занимавал, със счетоводство, със строителство, с какви ли не дейности.

Занизват се първите лекции и биологичните дис-

циплини увличат Иван, чувството на неосъществен строител отлита и той остава завинаги увлечен от света на природната наука - лесовъдството. Още във втори курс, разглеждайки таблото за разпределение на завършилите, вижда 2 места за Несебър.

- Аха, мисля си - разказва инж. Ербакамов, - тези ще изкарат тригодишния си стаж и ще си тръгнат, тогава аз ще завърша и ще отида на тяхно място. Както си е намислил, така и става. На разпределението присъства и Никола Костов - тогавашният окръжен началник на горите в Бургас.

- Несебърският участък - започва Ербакамов с гласа досущ като на „Цар Костов“ - е най-представителният и там трябва да отиде най-представителен студент!

Иван е с най-добър успех във випуска и това предимство го отвежда в мечтаното място.

На 23 юли 1966 г. завършилият студент идва за първата си теренна длъжност - началник на горско-техническия участък в Несебър. Както се оказа - несебърските гори ще са с него завинаги. Защото целият му трудов и личен живот минава в този град. Тук създава семейство, ражда се синът му, който

днес също е лесовъд, тук се радва на внучките си. Пенсioniра се като директор на Държавно лесничейство през 1999 година.

- Да работиш на едно място, и то 35 години, е и хубаво, и лошо, защото виждаш всичко до свършенство - замисля се инж. Ембакамов, - а особено лошите неща - въобще не можеш да ги забравиш, докато си на служба.

Но дотогава има още толкова много време. Сегашното на Горското стопанство наскоро е преместено от Поморие в Несебър. Съставът на службата, начело с директора инж. Цурински, е не повече от 15 души барабар с чистачката. На младока дават една седмица да се огледа в обстановка и след това му връчват планшета, горската карта и горската марка и го пращат да маркира - 15 хиляди кубика!

Иван Ембакамов си намира квартира в с. Баня, да е наблизо до горския комплекс Таш ада, в който ще маркира. Първият ден е и първи практически урок. След като цял ден търси границите на отгледа и подотгледа на насажденията за отгледни сечи и сто пъти поглежда в картата - има ги!, но на терена - няма, налага се да пита. Това е то - практическо лесовъдство, само теория не стига дори на отличника.

Работата му е приета от инж. Димо Кънев, който завежда стопанисването в окръжната горска служба, и младият лесовъд е награден за най-добро маркиране. Когато свършва маркировката, той си каз-

ва пределението си: „Ти си отличен студент, какво ще научиш в Несебър - ще бучнеш две-три фиданки и това ще ти е работата“.

Днес е трудно за вярване, но по негово време са залесени 85 000 дка горски култури. За първи път в окръга за противоерозионните залесявания почвopоготвoвката се извършва с булдoзepи, които правят изкопно-наси́пни тераси. И още редица други видове механизирана почвopоготвoвката са „измислени“ в Несебърското стопанство. Идват колеги от цялата страна да видят, да приложат тези чудни методи. Освен това край морето и фиданките се "бучат" особено, с мисъл и усет за красиво. Затова днес неоспоримата естетика на Слънчев бряг например не е вътре, а покрай курорта, и я създават именно горите. А днешната административна сграда в Несебър е може би най-красива сред „морските“ лесничейства.

За основна цел в стопанисването - повишаване на запаса на зрелите гори, които вследствие на завишеното ползване (от 689 510 м³ през 1952 г., остават почти наполовина през 1965), лесовъдът Иван Ембакамов работи неуморно. Още е зам.-директор, когато с тогавашния директор инж. Тодор Йотов правят следното - обявени са семенни бази, курортни гори, средно- и високобонитетен стопански клас, зони за спокойствие на дивеча, ползването се насочва към младите насаждения. Резултат може да бъде гордост за всеки български лесовъд - през 1998 г. запасът на зрелите високостъблени гори достига 672 075 куб. метра.

Една голяма част от летописа на Несебърското лесничейство, а това значи и от живота на инж. Ембакамов, е периодът, в който ГС - Несебър, става Държавно ловно стопанство. Отначало през 1969 г. със заповед на Министерството на горите е обявено за Представително ловно стопанство „Слънчев бряг“, а после става ДЛС - от 1984 година. Смяната на името не променя предмета на дейност на стопанството и то не остава единствено с ловностопанска дейност. Но това е периодът на големи успехи в увеличаването на дивечовите запаси, в международния ловен туризъм, в строителството на сградния фонд и пътищата, за които директорът Ембакамов има огромни заслуги. Но в името на обективността гържи и до ден днешен на тезата: „Горкостопанската и ловностопанската дейности си пречат една на друга“.

За поколението на инж. Ембакамов всяка задача е била въпрос на професионална чест.

Инж. Ембакамов има поне още две изявени страсти. Едната - чисто професионална - някаква неуморимост да открива и да обявява все нови и нови защитени видове, местности, природни и исторически забележителности. Сега такива хора се наричат еколози, той предпочита старомодното природозащитник и много се гордее, че е такъв. А второто му хоби, започнало със статии в професионален печат още през 1974 г., и развило се в по-спокойните години на пенсионер (през 2003 г., когато горската служба в Несебър отбелязва 100 г. от създаването си,

Инж. Иван ЕРБАКАМОВ - носител на тазгодишното отличие „За цялостен лесовъдски принос“

ва: „Колко хубава е тази дейност!“. И занаят пред годините инж. Ембакамов, без остатък увлечен в горския делян, не може да реши коя работа в горите му допада най-много. Може би затова той се стреми да бъде добър във всички дейности, включително и тогава, когато вече е администратор - първо заместник, а после и директор на лесничейството. Колко усилия и мислене-премисляне хвърля за разсадниците - в Поморие и в открития малко по-късно край с. Порой - за производство на изголистни семенни фиданки. Поморийският разсадник, благодарение на механизиранието и внедрените нови технологии (сред които и собственият му метод за доотглеждане на несвободнокоренови едроразмерни фиданки) през 1984 г. става национален първенец.

Но невиджана радост спохожда хората през 1977 г., когато звеното, водено от инж. Ембакамов, тогава зам.-директор, на националното състезание на залесителите се класира на второ място - само на една точка от победителя - звеното от Благоевград, изпреварвайки прочутите залесители от Самоков. Тогава инж. Ембакамов си спомня думите на „кадровика“ на горското министерство, които чува при раз-

инж. Ембакамов издава една чудесна книга „Горите на Несебър, история и практика“) и сега не му дава мира. Отново е насъбрал материали, които ще се изляят в нова книга.

За разлика от книгата, където всичко е толкова точна история - със своите имена, дати, постижения и грешки дори, в устния разказ на инж. Ембакамов човек рядко улавя различни имена на службата, съпътствали структурните промени на горската административна единица в Несебър. За него цялата тази история е историята на горското стопанство, което дава на България невероятните си постижения, каквито дори напреднали страни нямат. И аз напълно съм съгласна с него. И всъщност дори името на приза, който получи инж. Ембакамов - „За цялостен лесовъдски принос“, съдържа тази истина. Това е просто един цял живот в любимата му професия.

Когато се пенсионира, той, макар да споделя, че в началото се е почувствал като от другата страна на

Инж. Ембакамов с трофей от благороден елен, участвал в Световното ловно изложение EXPO '81

на цялата нелека лесовъдска професия. И остава следа.

Лесовъдите от поколението на инж. Иван Ембакамов

барикадата, през 2000 г. отива да работи в Несебърската община като лесовъд на частна практика - завежда отдела „Общински гори“. Любознателен по природа и настойчив по характер, инж. Ембакамов и в общинските гори намира широко приложение. А покрай работата с архивните материали за собствеността в горите, любовта му към историята пак заделя в мисловната съкровищница интересни открития и факти. Само от една година инж. Иван Ембакамов не прави нещо, което да го вдига рано и да го праща в гората като лесовъд. Може да си почива като примерен пенсионер. Но май пенсионирания лесовъд няма. Няма такава сила, която да извади от сърцето му една силна любов към живота на гората. Тя покълва рано, романтична е и силна и затова слага красив отпечатък

Информация

Едночасов национален протест

Национален протест в първия час от работното време, организиран от Федерацията на синдикалните организации от горското стопанство и дървопреработващата промишленост към КНСБ и Националната федерация „Земеделие и горско стопанство“ на КТ „Подкрепа“, се проведе на 3 септември. В протеста се включиха 178 поделения от системата на горите. Над 5000 души, участвали в протестните събрания, са потвърдили готовност да отстояват исканията си за увеличаване на работната заплата, заплащане на извънредния и нощния труд, осигуряване на униформено и работно облекло, държавна субсидия за издръжка на горската стража, ваучери за храна и други. Синдикатите настояват за съвместно обсъждане с ръководство на Държав-

ната агенция по горите (ДАГ) на социалните параметри (заплащане, храна, клас за прослужено време, транспортни разходи за работещите и т.н.).

В обръщение до Държавната агенция по горите и синдикалните структури по места се казва: „Отдавна жадуваното от всички нас самостоятелно горско ведомство е вече факт, но повече от месец само на хартия. Управляващите оставиха горския сектор без ръководство в период на тежки изпитания и на фона на опустошителни пожари. В тази обстановка ние сме длъжни да продължим да отстояваме справедливите си искания. Ние сме длъжни да защитим правата си, да популяризираме чрез всички медии тежкото социално-икономическо положение, в което сме поставени от доста вре-

ме насам, да потърсим подкрепата на широката общественост, за да принудим управляващите да изпълнят задълженията си както към заетите в бранша, така и към цялото общество, защото българската гора е съдба и бъдеще не само на лесовъдите, а и на България.“ Служителите от горите протестират за втори път, след като не бяха удовлетворени исканията им, отразени в съвместна декларация до министър-председателя на България, приета на 19 юни т.г. Тогава повече от 2500 работещи в горския сектор пристигнаха от цялата страна на протестен митинг пред сградата на Министерския съвет. Последвалият отговор от страна на Министерския съвет се оказа незадоволителен за синдикатите и те отправиха възражение. ¶

Форум в Унгария

Обмяна на опит в областта на политиката и институциите в горското стопанство в страните от Източна Европа

Доц. Иван ПАЛИГОРОВ - декан на ФСУ при ЛТУ, представител на България в Международния екип от специалисти към UNECE/FAO

От 14 до 19 май т.г. в Будапеща и Замарди, Унгария, се проведе международна научна конференция и работна среща на тема „Обмяна на опит в областта на политиката и институциите в горското стопанство в страните от Източна Европа“, организирана от Менделовия университет по земеделие и горско стопанство - Бърно, Чехия, с помощта на Икономическата комисия за Европа на ООН и Субрегионалния офис на ФАО за Централна и Източна Европа, Будапеща. В същото време се проведе и третата работна среща на Международния екип от специалисти към UNECE/FAO: Принос на горите за устойчиво развитие на страните от Източна Европа.

Повод бе изявеното желание на страните от Обединението на независимите държави (ОНД) от Кавказкия регион, Турция и Монголия за международен обмен на информация в областта на развитието на горската политика и институциите в горското стопанство за защита на биологичното разнообразие. Във форума взеха участие представители на Австрия, Армения, Азербайджан, Беларус, България, Германия, Грузия, Испания, Казахстан, Киргизстан, Македония, Молдова, Монголия, Норвегия, Руската федерация, Таджикистан, Турция, Туркменистан, Узбекистан, Украйна, Унгария, Финлан-

ните горски политики и институции особено в областта на обмена на мнения по приоритетни въпроси и координация в горската политика и финансиране на обществените услуги, получавани от горите;

- обсъдено беше достигнатото в създаването на Европейска горска мрежа за обмен на данни и информация в областта на горската политика;

- обсъдени бяха предложения за принос в интеграцията на източноевропейските страни в Паневропейския процес за опазване на горите в Европа;

- обсъдено бе съдържанието и изискванията към националните представители за подготовка и публикуване на резултатите от работата през последните две години от създаването на Международния екип от специалисти към UNECE/FAO: Принос на горите за устойчиво развитие на страните от Източна Европа;

- за цялостен принос в осъществяването на идеята за подпомагане и координиране на развитието на горската политика в страните от Югоизточна Европа и страните от ОНД награда от Регионалния офис на ФАО в Будапеща получи проф. д-р Анатолий Павлович Петров - директор на Всерусийския институт за повишаване на квалификацията на ръководните кадри в горското стопанство на Руската федерация и представител на Руската федерация в Международния екип от специалисти към UNECE/FAO: Принос на горите за устойчиво развитие на страните от Източна Европа;

- бе представен опитът и добрите практики по формулирането и осъществяването на горска политика и развитие на институциите за опазване на биологичното разнообразие в горите на Унгария в условията на ЕС.

Бяха създадени работни групи по: Проблемите на националната горска политика и институциите; Проблемите на администрацията за опазване на горите и биологичното разнообразие.

Всички научни и национални доклади бяха изслушани с интерес от участниците и предизвикаха дискусии върху основните въпроси и проблеми в развитието на горската

политика в страните от Югоизточна Европа. Констатирано бяха съществени различия и национални особености във формулирането и най-вече в осъществяването на горската политика в страните от Югоизточна Европа и ОНД. Особено оживена бе дискусиата върху доклада на проф. д-р Анатолий Петров на тема: „Модел на управление на горското стопанство на Руската федерация - проблеми и перспективи“, както и националният доклад на Беларусия, представен от д-р Валерий Побурушка; на Украйна - от д-р Любовь Полякова и Анаста-

(Продължава на стр. 30)

Участници в конференцията

сия, Франция, Хърватска, Холандия и Чехия. По-важни резултати от конференцията и работната среща:

- направено бе представяне и преглед на новостите и достиженията в областта на горската политика, както и в развитието на националните горски политики и институциите на всяка от страните - участнички, в изпълнение на приетите препоръки от Криштини, 2005;

- изработени и приети бяха препоръки за най-важните действия за увеличаване на капацитета на национал-

ВЪЗМОЖНО БЪДЕЩЕ НА ГОРСКИТЕ РЕСУРСИ В БЪЛГАРИЯ

Доц. Георги КОСТОВ,
д-р Елена РАФАЙЛОВА -
Лесотехнически
университет

През 2005 г. Националното управление по горите възложи на научен колектив от Лесотехническия университет да осигури данни за „Динамиката на горските ресурси в България при различни режими на стопанисване“. Основната цел бе да се предостави национална, научнообоснована, достоверна информация за бъдещото поведение на горите при различни концепции (режими, сценарии) на стопанисване с оглед на обосноваването на правилни управленски решения за устойчиво развитие на горите и горския отрасъл като цяло.

Да се анализират горските ресурси, означава да се анализират променливи показатели: биологически - площи, запаси, прирасти, сечи, и показателите, които се отнасят до лесоползването и анализите на пазара на гървесни продукти и услуги. Следователно под „динамика на горските ресурси в България“ се разбира изменението на някои основни показатели за горите у нас като: площи, запаси, възрастова структура, прирасти, потенциални и реални добиви от сечи и други. Производството, търговията и потреблението на горски продукти и услуги се разглеждат като необходима среда, в която се осъществява динамиката на горските ресурси. На национално равнище изследванията и прогнозирането на тази среда засяга въпроси, свързани с анализа на горския сектор и националната горска стратегия, от една страна, и от друга - международните (най-вече европейски) пазарни потоци на гървесина (преработена и обла), а също и някои по-общо икономически тенденции.

По аналогия с изследвания на други страни за „Динамика на горските ресурси в България при различни режими на стопанисване“ е прието да се ползва симулационен модел. Моделът разполага със съществуващи или допълнително изчислени параметри за нашите гори и при симулациите дава прогноза за динамиката на биологичните променливи показатели, предмет на контрол и ползвани като продукт от горското стопанство. Следва да се отбележи, че „липсата на хармонизирани методи за прогнозиране на горските ресурси в страните на Европа на практика е много изненадваща, защото тези гори са най-интензивно ползваните гори в света“ (Nabuurs G. et al. 2000). Това означава, че всяко съвременно проучване на динамиката на горските ресурси в отделно взета страна в Европа следва да бъде съпоставимо, сравнимо и разбираемо за всички останали. То е израз както на схващането за все по-голямото взаимно обвързване и зависимост на пазара на гървесина в рамките на Европа, така и на общото разбиране, че европейските гори като цяло са с интернационално важно значение като място за отдих на хората и природна среда с трансгранично, стабилизиращо значение.

Това е причина изследванията за динамиката на горските ресурси, проведени в международните научни центрове - Международния институт по приложен и системен анализ (IIASA), в края на 80-те години на миналия век (програмата Forest study), и Европейския горски институт (EFI), в края на 90-те, да са базирани на обща методика. В нейната основа е матричен модел (SMAC), разработен от Sallnas (1992). Днес моделът се прилага като средство за прогнозиране на динамиката на горските ресурси от Швеция, Финландия, Австрия, Унгария, Украйна, Дания, Чехия, Словакия, Франция, Испания и частично от Русия (региона Санкт Петербург). В миналото с него е прогнозирана динамиката на горските ресурси за общо 31 европейски държави, включително и за България, но по съвсем уедрени показатели.

Актуалната версия на модела на Sallnas, разработена от учени в Европейския горски институт и Изследователския център ALTERA (на университета във Вагенинген - Холандия), се нарича EFISCEN (The European Forest Information Scenario Model). EFISCEN е мам-

ричен модел, базиран на площта по дървесни видове или видове гори. Данните за горите се разпределят в матрицата за всеки вид гора по класове на възраст. В рамките на всеки клас на възраст по видове гора се намира разпределението по класове на запас (или по класове на продуктивност, изразен чрез месторастенето, или по бонитет). По такъв начин могат да се формират до 30 класа на възраст и до 10 класа на запас за всеки вид гора (дървесен вид). Изчисляването на разпределението на запаса във всяка възможна клетка се базира на три променливи: а) средния запас на хектар; б) коефициента на вариация на запаса на хектар; в) корелацията между запаса на хектар и възрастта или възрастта за трансформация (турнус). За всяка клетка в матрицата (фиг.1) трябва да се знае или да се определи текущият прираст, който се начислява според наличната площ към запаса. Така на всеки петгодишен период се предвижда преместване на 1/4 от площите (съответно запаса + натрупания 5-годишен прираст) от всеки 20-годишен клас на възраст в по-горния клас на възраст. В зависимост от възприетия турнус на сеч зрелите насаждения в турнусна възраст постепенно се прехвърлят в първата четвърт на първи клас на възраст със запас равен на 0. В зависимост от възприетата концепция тези площи могат да запазят дървесния си състав или да го променят, т.е. да бъдат причислявани към друг дървесен вид или вид гора. Новите залесени площи се включват според планираните залесявания на всеки пет години в съответните клетки в първи клас на възраст. Отгледните сечи се имитират като отнемане на определен процент (според интензивността на сечта) от стоящия запас в клетките при определена възраст. На практика това се изразява чрез неопускане на площите от тази клетка да преминат в съседната клетка - с по-висок клас на запас. Така нареченият ефект от отглеждането - увеличаване на прираста, се имитира, като след един период на симулация (5 години) клетките „отгледани“ се прехвърлят в по-висок клас на запас (т.е. настигат запаса на неотгледаните). Площите в най-високия клас на запас не могат да преминават в по-висок клас, защото тогава настъпва баланс между прираста и отпада (това са насаждения с пълнота 1.0).

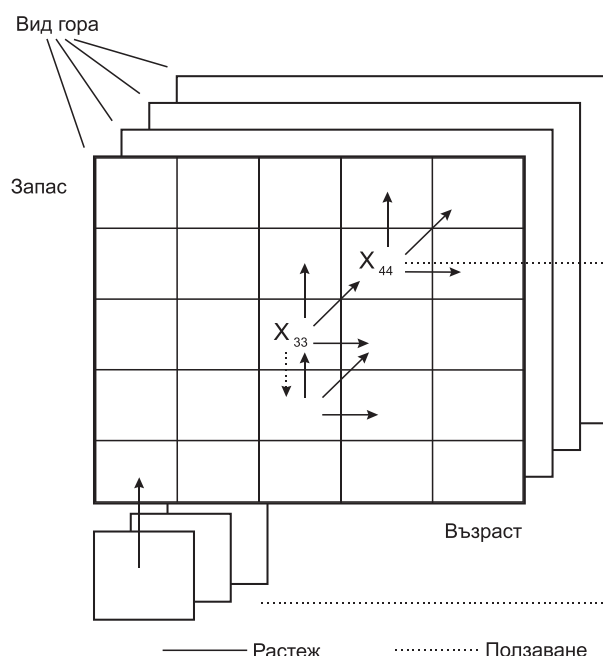
В оригинален вид EFISCEN е пригоден да разглежда горите като едновъзрастни. За разновъзрастните гори е създаден специален модул. При него клетките на матрицата не са разпределени по възраст, площ и класове на запас, а по площ и класове на диаметър според месторастенето (бонитета).

Заложените в заданието на настоящата разработка сценарии са четири - традиционно стопанисване, максимално потенциално ползване, оптимистичен и песимистичен. В значителна степен първите два отговарят на философията на сценариите, използвани в EFISCEN. Оптимистичният (Handbook) и песимистичният (Pesimistic) сценарии описват граници, в които се очакват промени в сектора. За да се формират тези сценарии, се ползват методите на „мозъчна атака“ и интервюта на национални експерти.

Сценариите представляват примерни, вероятни състояния на елементи от горския сектор, които имат съществено значение за динамиката на биологичните

променливи показатели - ресурсите. Така например увеличаването на залесената горска площ през следващите 20 години за сметка на изоставени земеделски земи или спиране на политиката за реконструиране на нископродуктивни горски насаждения са елементи, които сериозно могат да променят количествените параметри на горските ресурси. Всички елементи на сценариите следва да са числово и времево определени. По-нататък са представени подробности и резултати само от т.нар. основен сценарий. (Baseline scenario).

При основния сценарий се подразбира, че дългосрочните исторически връзки между пазарите на горски продукти (например промените в търсенето и предлагането и цените) ще останат непроменени в бъдеще. Предполага се, че нарастването на населението и икономическият растеж ще следват определени основни линии и че реалните цени на горските продукти ще ос-

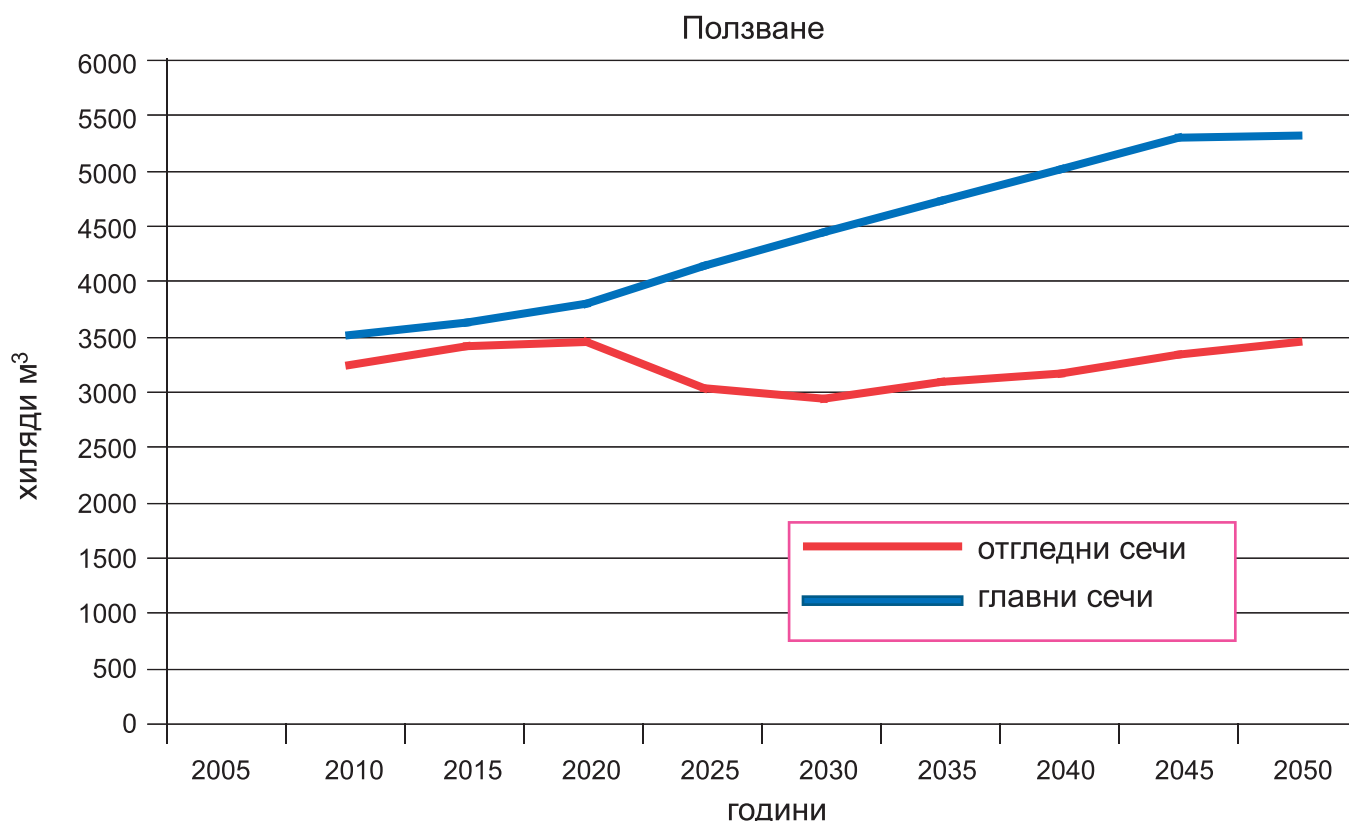
Фиг. 1. Матрична схема на Симулатора на EFISCEN

танат непроменени в бъдеще. Същото се отнася и за тенденции в търсенето и предлагането на горските недървесни продукти и другите услуги в горите - ще останат непроменени. По отношение на горските ресурси се приема, че бъдещото развитие на биофизичните характеристики на европейските гори (като запас и прираст) ще се определя главно от сегашното състояние на горските ресурси, но се взема под внимание, че площите, годни за производство на дървесина, ще се увеличават в бъдеще.

Резултати от първи симулации с EFISCEN

Представени са данните от симулации по Основен сценарий.

На фигури 2 и 3 са показани резултати от симулацията, които засягат годишното ползване в горите, разделено на възобновителни и отгледни сечи, проме-

Фиг. 2. Отгледни и главни сечи за 50-годишния период по сценарий BU

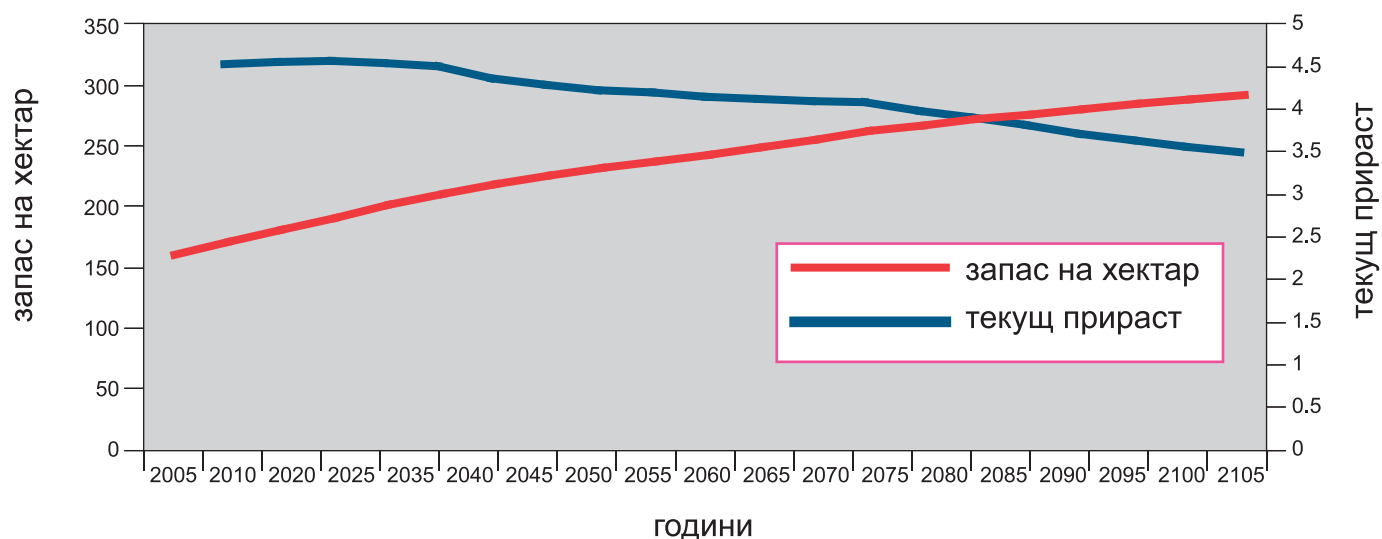
ните в средния запас на хектар и текущия прираст на хектар.

Първият най-кратък коментар на тази информация е, че независимо от увеличаването на общото ползване до нива от 8.5-9 млн. м³ стояща маса, това ползване продължава да води до увеличаване на средния запас на хектар и до плавно намаляване на текущия прираст (фиг. 3). Намаляването се дължи на застаряването на гората, което съответно води до понижаване на прираста още в близкия 50-годишен период (фиг. 4). Най-сериозно престаряване при сегашните кон-

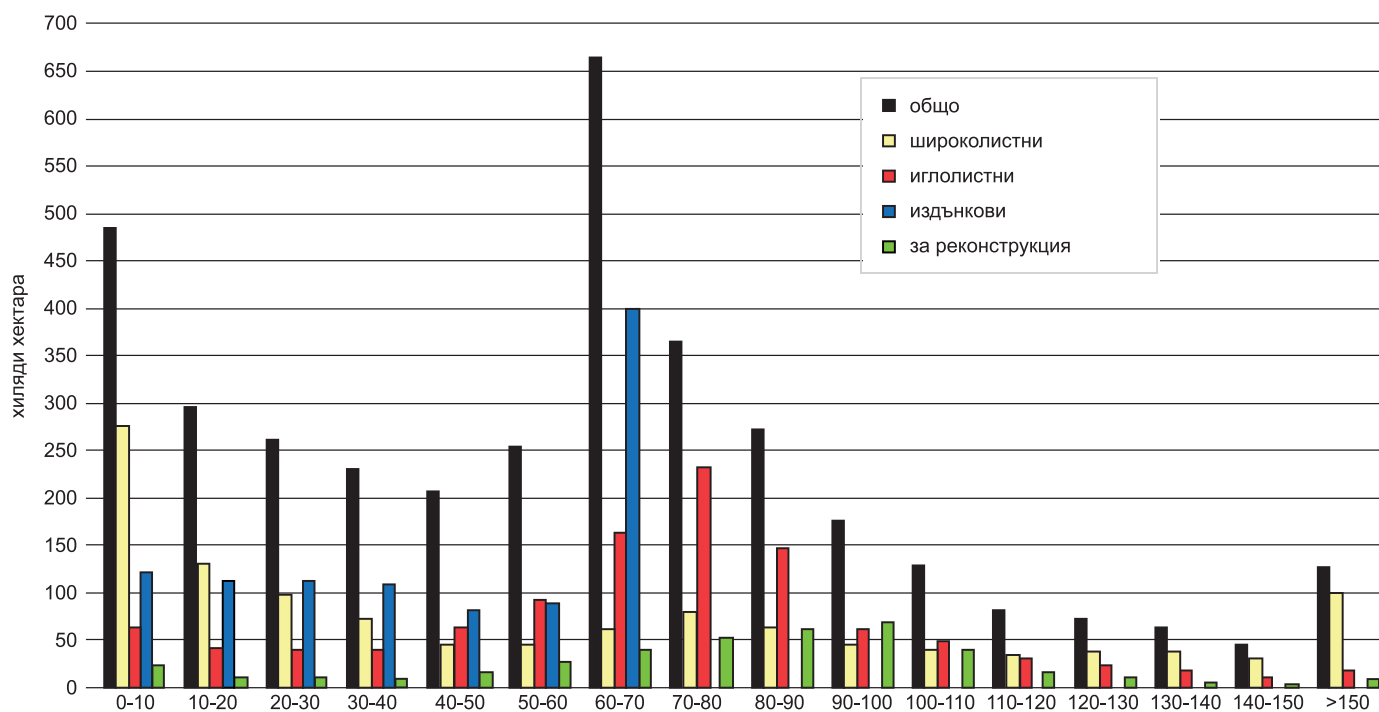
цепции на стопанисване се наблюдава при издънковите, горите за реконструкция и иглолистните. Застаряване има и при широколистните високостъблени.

Всичко това подсказва, че сегашните концепции на стопанисване не са най-подходящи и те ще водят до значими потенциални загуби на прираст и отпадане на дървесна маса в горите. С други думи, налице е необходимост от увеличаване на ползването, особено в издънковите гори за превръщане.

От друга страна, за да бъдат разчетите по-точни и

Фиг. 3. Среден запас на хектар и прираст на хектар по сценарий BU

Фиг. 4. Средна възраст за 50-годишен период по сценарий ВU по видове гори

реалистични, трябва да се елиминират от общите симулации горите в онези защитени територии, в които ползването е силно ограничено или забранено - национални паркове и резервати. Така ще може да се определи по-надеждно целесъобразното ниво на ползва-

не в стопанисваните (експлоатационните) горски насаждения.

Тези разчети, както и разчетите според други сценарии, ще бъдат обект на по-нататъшна работа по темата.

Фотоконкурс „Старейшините“

Уникалният чинар се намира в с. Джигурово, Санданско, и е на 800 години. Обиколка на гръдна височина е 10.47 м, височина - 9.50 м. За дървото е известно, че през 1925 г. в хралупата му е изградена фурна за печене на хляб.

Снимки Михаил МИХАЙЛОВ

WOOD-MIZER в Полша

Банцизите с марката Wood-Mizer вече са добре познати в България благодарение на фирма „Екотех-продукт“. В Европа с тези машини се работи в още 26 страни, а в света компанията вече има позиции в над 10 държави от Африка и Азия.

Фирма Wood-Mizer Products е създадена в САЩ, в щата Индиана, през 1978 г. от Дон Ласковски, американец от полски произход, и неговата съпруга Филис. Предназначена е за производство на инструменти за дърворезба. През 1981 г. Дон Ласковски и Дан Текулве разработват прототип на мобилен банциг. Идеята им е машината за разбичване на обли материали да отива при клиента, а не обратното, каквато е била обичайната практика. През 1982 г. идеята на практика осъществява Джо Бъстрович, който купува, влагайки всичките си спестявания, първия произведен банциг. Не е трудно да се досетим, че отначало много хора са приемали скептично подобни действия. Но скоро клиентите на мобилния банциг се увеличили и историята на банцизите Wood-Mizer тръгнала, за да отбележи през 2007 г. своя 25-годишен юбилей.

Какво се случва през тези години? През 1990 г. в Полша е основано европейското представителство на фирмата, като след 2 години започва производството на банцизи в новопостроения завод в намиращия се на около 200 км от Варшава неговия град Коло, в двора на фамилия Ласковски. Решението машините да се адаптират към европейските пазари се оказва далновидно. Започва едно сравнително бързо увеличаване на клиентите в редица страни от континента, за да се достигне през 2007 г. ръст на продажбите 318 % спрямо 2000 г. Бумът е в страните на Източна Европа с

ръст от 73 % за 2007, спрямо същия период на 2006 г. В Централна Европа той е 22 %, а в Западна Европа - 36 %. България е на едно от водещите места по динамичност на разширяването на пазара с над 360-те продадени машини и непрестанно повишаващия се интерес. Всъщност по продажби и интерес към продуктите на фирмата пред нашата държава са Полша, Германия и Русия, но сравнението с тези големи страни говори само в полза на българския вносител на Wood-Mizer.

Досега са произведени над 40 000 банцизи. Моделите непрестанно се усъвършенстват както по отношение на скоростното и висококачественото разбичване, така и в оборудването за по-бързото подаване на дървесината към лентата. Новата тенденция е да се произвеждат и комплектоват цели промишлени линии под търговската марка AWMV. Особено внимание се отделя на режещия инструмент - лентите, и на оборудването за тяхното заточване. Една от големите инвестиции на компанията Wood-Mizer за 2007 г. е изграждането на специален цех за производството на банциговите ленти. Площта му е 2400 м², оборудван е с най-съвременна производствена техника. Само през 2006 г. са произведени ленти с обща дължина над 2 000 000 метра. През тази година, с пускането на новия цех, цифрата ще бъде удвоена. В същото време се увеличава и складовата площ за наличност на ленти и резервни части, с което времето за доставяне им на клиентите се намалява - заявките ще могат да се изпълняват веднага.

Увеличеното търсене на банцизите Wood-Mizer налага генонощен режим на работа - в заводите се работи 7 дена в седмицата на 3 смени. Една машина се произвеж-

да за около 6-8 седмици. Месечно се завършват по около 140. Стремелството на компанията е да удовлетвори възможно най-бързо своите клиенти. Предвижда се ново разширяване на завода и увеличаване на месечното производство още през тази година - поне с 50 машини.

- Фантастичното се случи - сподели директорът по продажбите в европейския завод на компанията Роберт Багински. - Търсенето на нашата продукция нараства с пъти през последните години и ни изпраща пред сериозно предизвикателство, свързано с увеличаване на производството. В същото време се стремим да обновяваме непрестанно машините, като автоматизираме работните процеси, за да бъдат по-производителни и надеждни в управлението. Стремелството ни е да съкратим максимално сроковете от получаване на заявката за дадена машина до нейното доставяне на клиента.

Днес на банцизите Wood-Mizer разчитат много предприемачи в Полша. Един от тях е Станислав Грохочински. Още 16-годишен започва работа на мобилна машина, на 18 купува своя. Сега е на 25 и има 4 банцига LT-70, с които обслужва клиенти дори до 100 км от къщата си в с. Нови Чарков.

За първичната преработка на дървесината с машините на Wood-Mizer разчита и Збигнев Линднер, собственик на завод за производство на ковчежи в гр. Вонгровец. Предприемството е оборудвано с възможно най-модерните дървообработващи машини, някои от които Линднер взема още като прототипи. Така тук се изпитва за първи път в условията на промишлено производство новата линия на Wood-Mizer за преработка на тънкомерна дървесина - SLP. Историята на завода датира от

1991 г., като оборудването е предимно немско. Единствено банцизите правят изключение, но благодарение на тях полският предприемач постига най-ефективното използване на облага гървесина. Работи се на 2 смени, като на смяна се произвеждат по 180 броя готова продукция.

- На нашето производство гледаме като на „необходима мебел“ - казва Линднер. - Някои казват, че това е най-малкият размер квартира, но ясно е, че подобно производство е много търсено, затова ние правим всичко възможно както за увеличаването му, така и за подобряване на вида и качеството на ковчезите. Предприятието сега заема 30 000 м², месечно обработваме 1000 м³ обла гървесина, като използваме оставащото като отпад за производството на брикети.

Това, което нашата група - журналисти от Източна Европа, видя в Полша, бяха примери за едно проспериращо производство в условия на пазарна икономика. Конкретният повод бе откриването на новия цех на завода на Wood-Mizer за производство на ленти. Това, което компанията е успяла да постигне досега, заслужава адмирации. Нещо повече - прогнозиите сочат, че в близките 4-5 години тя вероятно ще се превърне в един от най-търсените производители на машини за обработване на обла гървесина.

**Текст и снимки
Борис ГОСПОДИНОВ**

На снимките:

Сн. 1. Заводът на Wood-Mizer в Полша

Сн. 2. Сградата на администрацията

Сн. 3. Новият цех на завода, открит на 12.07.2007 година

Сн. 4. Лентата прерязва президентът на компанията в САЩ Джеф Ласковски, заедно с директора на завода в Полша Ричард Веверс и Дариуш Куцал (вляво), който работи тук от основаването на завода

Сн. 5. Аркадий Харас - началник на отдел „Маркетинг“, и Инна Кузмичева - PR мениджър на компанията

Сн. 6. Станислав Грохочински с най-новия си, четвърти за своята фирма, банциг на Wood-Mizer

Сн. 7. Збигнев Линднер с единият от синовете си - Бартоломей

Професор Иван Добринов на 85 години

Роген на 2 август 1922 г. в Ловеч, през 1938 г. влюбеният в природата и българската гора юноша се записва в Лесовъдния отдел на Средното техническо училище в София. През пролетта на 1939 г. на неделно утро, посветено на българската гора, той рецитира своето верую: „Когато в радост и тъга /сърце ми тръпне,/ в тоя час, /стремление към теб, гора,/ не мога да стая аз!“

И вече почти седемдесет години проф. Добринов остава верен на своя девиз и неговият живот е пряко свързан с българската гора, лесовъдската наука и образование у нас.

Завършва специалност „Лесовъдство“ на Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет през 1948 година. През 1951 г. постъпва като асистент в Лесовъдния факултет на новосформираната Селскостопанска академия.

Творческият път на проф. Добринов минава през специализация в Москва и Воронеж, СССР (1959 г.), пог ръководството на проф. Яблоков и проф. Вересин; в Ханوفر, Германия (1965 г.), а през 1974 г. - в Горския институт в Копенхаген, Дания, където негов консултант е проф. Хенриксен.

През 1960 г. защитава дисертация на тема „Проучвания върху някои екологически форми на белия бор (*Pinus silvestris* L.)“, три години по-късно е избран за доцент, а от 1971 г. е професор по генетика и селекция на гървесните видове във ВАТИ.

Много от неговите изследвания са посветени на спецификата, полиморфизма, екомиповата и географската изменчивост на белия бор. Откриването на спонтанните хибриди между високотлантинския екомип на белия бор и клека (1965) получи широко международно признание от наши и чужди автори. Под негово ръководство е описан полиморфизмът на голям брой от нашите гървесни видове. Самостоятелно или в съавторство той открива и описва змиевидния смърч (1973), хибридна елша (1974) и други. Основоположник на изследванията върху влиянието на радиоактивното лъчение върху горската растителност и използването на рентгенографията за определяне на качества на семената на гървесните видове, създава и ръководи радиоизотопната лаборатория в Лесотехническия университет.

Участва с научни доклади в редица международни конференции, симпозиуми и конгреси в Дания, Германия, Чехословакия, СССР и други.

Като дългогодишен председател на Националната комисия по горско сортово семенпроизводство (1965-1991) той пряко участва в изграждането на основите на ор-

ганизираното горско семенпроизводство в България - създаване на горските семеконтролни станции, семенпроизводствените бази и семенпроизводствените градини, на разработване на инструкциите за отбиране, съхраняване и ползване на генетичния фонд.

Отличният му усет да работи с хората, изключителното му умение на лектор бързо го правят любим препода-

вател сред студентската младеж и изтъкнат учен и ръководител.

Проф. д-р Добринов полага много усилия и за развитието на лесовъдската наука и ВАТИ. Един от уважаваните ръководители на научната общност - ръководител на катедра „Общо лесовъдство“ (от 1971 до 1976 г.), а от 1976 до 1984 г. - на новосформираната катедра „Горска ботаника и селекция“, избран е за зам.-ректор на ВАТИ за два мандата (1968-1970 и 1979-1983) и декан на Факултета по горско стопанство и озеленяване (1974-1979). Работи активно в структурите на Висшата атестационна комисия като председател на Специализирания научен съвет по горско стопанство и озеленяване (1978-1988), член е на Подкомисията по агрономо-лесовъдни науки (1971-1973 и 1980-1984) и на Специализирания научен съвет по ботаника.

Голям е и приносът на проф. Иван Добринов и в подготовката на едни най-добрите учени в областта на горското стопанство в нашата страна - чл.-кор. д.с.н. Боян Роснев, доц. д-р Величко Гагов и други, подготвили и защитили докторски дисертации под негово ръководство. Много от сегашните учени и специалисти в областта на горското стопанство са направили първите си крачки в лесовъдската наука именно в кръжока „Горска генетика и селекция“, ръководен от него: ст.н.с. Костадин Броцилов, ст.н.с. Янчо Найденов, ст.н.с. Мария Броцилова, инж. Петър Киров и много други.

Научното наследство на проф. Добринов включва 165 самостоятелни и колективни научни публикации, учебници, ръководства и инструкции в областта на горската генетика и селекция и 101 научнопопулярни статии в периодичния печат. Сред тях са първият български учебник „Генетика и селекция на гървесните видове“ (1976, 1983), „Ръководство за упражнения по генетика и селекция на гървесните видове“ (1968, 1978), „Горски генетичен фонд в НРБ“ (1982), „Повишаване на горната граница на гората“ (1980), учебник за горскостопанските техникуми „Ботаника с дендрология“ (1967, 1972). За изключителните му заслуги в областта на лесовъдската наука и образование проф. Иван Добринов е удостоен със званието „доктор хонорис кауза“ на ЛТУ (2000), с ордените „Народна Република България II степен“, „Кирил и Методий I степен“, „Червено знаме“, награден е с почетното звание „Заслужил лесовъд“ (1984), Златната значка на федерацията на НТС (1995), „Почетен знак на ЛТУ“ (1997).

Ст. н. с. д-р Янчо НАЙДЕНОВ

Десет години бях в Коми. И едни от най-добрите ми спомени от тази република са свързани с риболова по реките на тайгата.

Коми с нейните безброй пълноводни реки е като магнит за риболовца. Оказа се, и в „най-населените“ с риба води, тя кълве по свои закони, които са различни едва ли не за всеки водоем и дори за всеки участък.

Пристигнах в Усогоorsk през лятото (доста условна дума за тези географски ширини). След като се устроих с работата, тъкмо водите на реките се бяха прибрали в коритата си след пролетното пълноводие. И така един следобед пристъпих до брега на близката река Ус.

Тя не е голяма, но по разказите на сродни рибарски души - не е за изхвърляне. Само че в близост до селището бреговете ѝ бяха доста отпъкани и хариусът, най-срещаната риба по тези места, беше избягала по течението далеч в тайгата.

Трябваше да се ходи там. И сполуката, макар и не разкошна, споходи нашето братя.

Апетитът идва с яденето. Така е и при рибаря: хване ли 5-6 рибки, започва да мечтае за 10-15, че и повече. Само че и на Мезен - по-голяма и по-богата на риба река, с хариуса не се получава. И нейните брегове до населеното място бяха често посещавани.

- На Червената скала, там е истината - заяви категорично Стефан Петрунов, юриконсулт на ОРС-а и западен риболовец. - Там бъка от хариус.

И един ден потеглихме с него с „хлебарката“ (кола за превозване на хляб) към 102-ия километър. Там бе и прословутата Червена скала.

Хариусът е една прекрасна пълтървова риба, позната у нас под името липан. Освен че е вкусна като пълтървата, се лови по-лесно. Или така ми се е сторило след слуката.

В столовата, където оставихме „хлебарката“, потвърдиха за рибата край Червената скала. Скалата се оказа един висок бряг от червена пръст, примесена с гребни камъчета. Пристигнахме с Петрунов до реката веднага след обяда. Извивката ѝ образуваше един продълговат вир, който завършваше с лек бързей. Спретнахме

ме такъмте и започнахме да си опитваме късмета. Беше горещо - има и такива дни в Коми, и рибата не кълвеше. Тя не обича горещините и се крие в дълбоките води, на хладно.

Бяхме взели да се отчайваме, когато тук-там по повърхността на водата започнаха да се образуват мехурчета с кръгове. Горещината бе понамаляла и се появиха първите комари, а хариусът не можеше да изпусне това лакомство. Гледахме къде се пукал мехурчетата и се появяват кръговете, и замятахме болдата с изкуствените мухи натам.

Започнахме да вадим и първите хариуси. Те не бяха по-

7 На Мезен за хариус

Тома ДИКОВ

големи от педя, но все пак е слук. И колкото слънцето се накланяше към хоризонта, толкова повече ставаха комарите, а рибата скачаше все по-пъргаво. Комарите хапаха като побъркани и се наложи да намажем откритите части на тялото с „Антикомарин“.

Петрунов не се задоволи с това, което закачваше на въдицата, и тръгна нагоре по реката да търси нещо по-егро. Аз обаче се увлякох от късмета и замятах ли замятах. Болдото ми беше с три мухи и докато в началото вадих по една риба, взеха често да се закачат по две, че и по три. Стараех се да прехвърлям талвега на реката, защото там хариусът играеше повече. По едно време прецапах от другата страна, само че рибата ме усети и се появи там, откъдето бях дошъл. Наложил се да се върна.

Прибрахме се вечерта в столовата. Влязохме в кухнята и готвачът ни посрещна усмихнат и сложи на пода един леген със средна големина. Изтърсих торбата и той се напълни.

- Ами ти? - обърна се готвачът към Петрунов.

- Дай друг леген! - отговори му той.

Готвачът донесе втори леген и той също се напълни. Само че хариусите на колегата бяха по-егри - той ги бе ловил по бързеите над вира.

От този ден моята слук на Мезен стана традиция.

Нови книги

Стефан Станев, Петър Желев „Борис Стефанов - биобиблиография“, 191 с., Издателска къща на ЛТУ, София 2006

Авторите уточняват, че настоящата биобиблиография, посветена на големия български ботаник и лесобиолог акад. проф. Борис Стефанов (1894-1979 г.), следва традицията на издаваната в продължение на няколко десетилетия поредица на Централната библиотека на БАН „Биобиблиографии на български учени“.

Книгата е структурирана в три раздела. Първи-

ят включва студия за живота и делото на учения, литература и материали с данни за него и най-важните дати и събития от дейността му.

Вторият раздел предлага кратка библиография на научното творчество на акад. Стефанов, която за улеснение на читателя е разделена в 6 групи. Към втория раздел се отнасят и приложенията с описаните от Б. Стефанов нови за науката и съобщените нови за България растения.

Третият раздел съдържа помощните показатели: азбучен, тематичен, географски, на личните имена.

Биобиблиографията е илюстрирана и със снимки, проследяващи 85-годишния живот и дейност на изтъкнатия учен и преподавател.

(Продължение от на стр. 21)

сия Олшановска; на Чехия - от г-р Мирослав Кравка. Обобщени характеристики и тенденции на развитието на горската политика в страните от Източна Европа - обзорно изследване на Финландския научен институт за гората, бе представено от проф. г-р Ян Илавски. Основните направления за прилагане на инструментите и възможностите на международни институции и проекти за подпомагане на развитието на горската политика, финансирани от ООН чрез Икономическата комисия на ООН за Европа бяха представени от Франциска Хириш, на Организацията по прехрана и земеделие (ФАО) бяха представени от Доминик Рицб и Фолкер Сасе, а на Международния съюз за защита на природата - филиал Европа - от Шантал Ван Хем. Преглед на възможностите за коопериране между страните от ЕС и страните - кандидати за членство, бяха представени от Винфрид Суес, Австрия, а възможностите на Конфедерацията на европейските собственици на гори бяха представени от г-р Атила Ленгел.

Основните въпроси в докладите бяха свързани с извършените или предстоящи реформи в горското стопанство в Европа и особено в Югоизточна Европа и страните от ОНД; необходимостта да се разработят национални стратегии и програми за развитието на горското стопанство, да се възприеме национален модел за управление и стопанисване на горите, основан на наложеното съотношение и структура на собствеността, да се разработят и наложат модели за управление на горското стопанство върху единна държавна собственост, но с пазарни принципи за стопанисване и ползване на горските ресурси в интерес на обществото, да се повишава капацитетът и ролята на горската администрация и публичните институции за опазването на биологичното разнообразие в процеса на неизбежното налагане на пазарен модел за развитие на горското стопанство, да се създаде международна програма за обучение на горската администрация в областта на формулирането и осъществяването на горската политика и усъвършенстването на институциите в горското стопанство, да се разкрият възможностите за по-пълноценно и ефективно използване на горските ресурси за устойчиво развитие на селските райони и повишаване на жизненото равнище на населението и други.

Особен интерес предизвика докладът на Доминик Рицб на тема „Собствеността на горите и нейното значение във формулирането и осъществяването на съвременна горската политика и повишаване на жизненото равнище на населението в селските райони“. Освен някои новости в теорията, бяха представени и коментирани резултати от опита на ФАО, който бе оценен от участниците като много полезен в тяхната работа.

В резултат от представените научни и национални доклади и активното участие в работните групи бе изработена паметна записка до участниците в Петата министърска конференция за опазването на горите в Европа, която ще се проведе през ноември 2007 г. във Варшава, Полша.

Националният доклад на България, както и кратка презентация съгласно изискванията на организаторите бяха подготвени и изпратени предварително (на работните езици английски и руски) и отразяваха развитието на горската политика на България и на институциите за опазване на биологичното разнообразие в периода на присъединяването ни към ЕС, както и при-

носа на страната по изпълнение на препоръките от Криштини, 2005 г. Опитът на България бе оценен от участниците като много полезен в тяхната непосредствена работа особено що се отнася до най-належащите стъпки в развитието на националната горска политика. Бе предложено българският опит по прилагането на подхода на участието и въвеждане на обществото в решаване на проблемите и осъществяването на политиката в горското стопанство (приемането на Национална стратегия и Национална програма за развитие на горското стопанство, както и налагането на многофункционалното регионално и местно горско планиране) да бъде предоставен и ползван в развитието на горската политика в условията на налагаща се пазарна икономика за страните от Югоизточна Европа (Западни Балкани) и страните от ОНД. Обобщените въпроси, изводи и препоръки от Работна група 2 (включваща представители на 18 страни - участнички, предимно от Югоизточна Европа и ОНД, дискутирали проблемите на финансирането на горските служби и обществените функции, които се получават от горите, както и проблемите на налагането на партиципативния подход при формулиране и осъществяване на националните горски политики с участието на всички заинтересовани страни), които бяха включени в заключителния документ на срещата, бяха съобразени с достиженията на България в областта на развитието на горската политика и горското стопанство в условията на пазарна икономика и като изисквания за присъединяване към Европейския съюз.

Wood-Mizer®
from forest to final form
www.wood-mizer.eu

There is only one Original!

**Банцизи
за разбичване
на трупи**

Ленти

Обучение

Сервиз

**Гаранционно
обслужване**

LT40 SPECIAL EDITION
43.500 лв.
18' 000 м³

LT15 SPECIAL EDITION
9.500 лв.
18' 000 м³

«Екотехпродукт» ООД
София, ул. «Фр. Ж. Кюри» 79, бл. 314, ап. 8

Тел: 02/865-78-02, 963-16-56
Факс: 02/963-25-59 E-mail: ecotech@nat.bg

Трънката е широко разпространена в нашата страна. Среца се навсякъде из долната лесорастителна зона - в покрайнините на горите, из пасищата, в обработваемите площи. Трънковият храст достига 30-40-годишна възраст.

Стъблото е силно разклонено, бодливо, със сиво-черна кора. На височина достига до 2-3 метра. Листата са продълговато яйцевидни или широко ланцетни, ситно назъбени, от двете страни окосмени. Цветовете са двуполови, гребни, бели, с къси гръжчици. Те са разположени по един, рядко по два в групи по цве-

Трънка

тоносните клонки. Плодът е костилков, топчест или слабо удължен, твърд, черно-син, покрит с матов восъчен налет. Месестата част е зеленикава, с кисело-сладък и силно стипчив вкус. В плода има една топчеста костилка с грапава повърхност.

Трънката цъфти преди разлистването - през април и май. Плодовете узряват през септември, но остават по храстите и след листопада, до началото на зимата. Берат се ръчно с ръкавици, когато са напълно узрели. При беритбата се използва дълга кука за отдалечените клонки. Могат да се съхраняват до 30 дена. При лагерирането протичат ферментационни процеси, в резултат на които плодовете стават по-меки и сочни, захарността им се увеличава, а тръпчивостта намалява. Вкусовите качества на трънките се подобряват и под действието на ниски температури. При осляняването на плодовете върху храстите част от глюкозата се превръща във фруктоза, намаляват се киселинността и съдържанието на гъбилни вещества. Но осланените плодове не могат да се съхраняват продължително време. Трънките се използват и в изсушено състояние.

Плодовете са богати на минерални соли (калий, фосфор, магнезий, калций, натрий, желязо, сяра), целулоза и витамин С. Съдържат и органични киселини (главно ябълчена киселина), пектин, гъбилни и багрилни вещества. Пектинът се отличава с добри желеобразни свойства. Поради приятния кисело-сладък и слабо тръпчив вкус и аромат узрелите и лагерираните плодове могат да се използват както за консумация, така и за приготвяне на желе, сокове, сиропи, мармалади и вино с хубав червено-кафяв цвят.

Известни са лечебните свойства на трънката (плодове, листа и цвят). Още лекарите в Древния Рим и Гърция са предписвали състен плодов сок от трънки при дизентерия. Добро противодиарейно средство е течният екстракт от плодовете. Пие се по една супена лъжица 3 пъти дневно. Сокът действа слабително, отваря от плода се използва като запичащо средство при диарии. С леко ферментирал сок от трънки се прави гаргара при ангина и възпаление на венците. Поради високото съдържание на витамин С трънките се използват за подобряване на имунитета на организма и за възстановяване след прекарано тежко заболяване, както и като противоскорбутно средство.

Цветовете на трънката, които ще се използват като лекарствено средство, се берат през април и началото на май. Те имат диуретично, леко слабително и потогонно действие. Екстрактът от цветовете се прилага при стомашно-чревни болки, запек и възпаление на бъбреците. Екстрактът се приготвя по студения начин. За целта се вземат 2 чаени лъжички цветове на една чаена чаша вода и се киснат в продължение на 8 часа.

Отварата от кората и корените има диуретично и слабително действие. В съотношение 1:20 се дава при болести, протичащи с висока температура. С отвара само от кората на трънката се правят студени компреси при възпаления от еризипел (червен вятър).

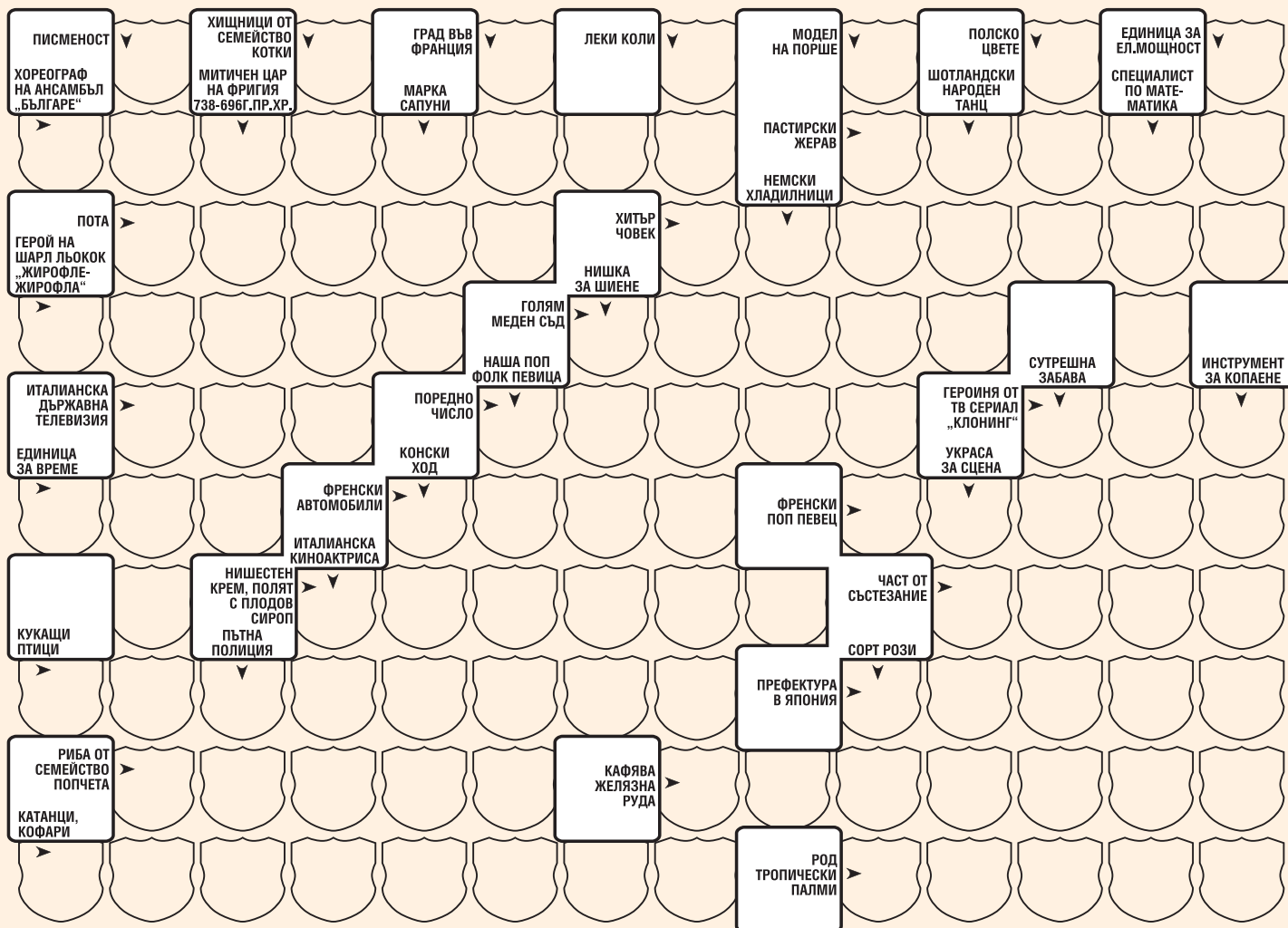

Сироп от трънки. Трънките (1 кг) се задушават в малко вода, докато омекнат, и се изстискват със сокоизстисквачка. Прибавя се 1.5 кг захар на 1 л сок и се вари до сгъстяване. Готовият сироп се налива в бутилки и се затваря херметически.

Мармалад от трънки. Продукти: 2 кг трънки, 2 кг мушмули или диви круши, 2 кг захар. Приготвяне: Плодовете се слагат да поврят в 0.5 л вода. После се поставя захарта и мармаладът се вари, докато се сгъсти напълно.

Вино от трънки. Плодовете (1 кг) се заливат с 3 л вода и 1 кг захар и се оставят да престоят 15-20 дена в отворен буркан, като от време на време се разбъркват, за да се разтвори захарта. После течността се прецежда през цедка и се налива в дамаджана. Между течността и отвора на дамаджаната се оставя празно място. Дамаджаната се запушва с тапа, през която минава каучукова тръбичка, така че да не се допира до течността. Другият край на маркуча се потапя в съд с вода. Така виното ферментира. Когато излизащите от тръбичката газове образуват мехурчета във водата, ферментацията е започнала. В хладно помещение ферментацията продължава около 20 дена, а при обикновена стайна температура - с 3-4 дена по-малко. Виното се прецежда през гъста кърпа и се налива в бутилки, които се затварят с тапи и се парафинират. Съхраняват се легнали.

Лили НАЙДЕНОВА

РЕЧНИК: АКИТА, АРЕКА, АРЛ, ПЕДРО, РИЛ

СТЕФАН КРЪСТЕВ

ОТГОВОРИ НА КРЪСТОСЛОВИЦАТА ОТ БРОЙ 7/2007:

ВОДОРАВНО: „Двама под небето“. Анен (Роже). „Беата“. ИЛ. Еналиди. Наноси. Илитерат. Едем. Иви. Акин. Слана. АТОС. Делиб (Лео). Анин. Таити.ЕЛО. Окомер. Ювелир. Аватара. Дивани.

ОТВЕСНО: Иван Иванов. Аналитика. Амели. Онот. Анитас. Ма. АП. Дек. Тер. Обири. Ара. „Иде“. Анди. „Нант“. Етюд. Бета. Сливи. Банели. Ев. Ре. Одабела. ТИСЕН. Лин. Колиматори.

Промени: КАДРИ, НАИМЕНОВАНИЯ, АДРЕСИ, ТЕЛЕФОНИ

Със заповед № 539 от 10.07.2007 г. на началника на НУГ е създадено Държавно лесничейство - Джебел (РУГ - Кърджали), с директор инж. Айхан МЮМЮН.

Директор на ДЛ - Аймос, е инж. Томко ЩЕРИОНОВ, на ДЛ - Лесигрен - инж. Николай ПЕТРОВ, на ДЛ - Разграг - инж. Пламен КОЛЕВ, на ДЛ - Павел баня - инж. Кънчо КУРУМИЛЕВ, на ДЛ - Търговище - инж. Стефан СТЕФАНОВ.

Директор на ДДС „Тервел“ - гр. Тервел, е инж. Стоян СТОЯНОВ, на ДДС „Болярка“ - Велико Търново - инж. Радослав СЛАВОВ, на ДДС „Русалка“ - Априлци - инж. Валентин ШИПКОВЕНСКИ, на ДДС „Преслав“ - Велики Преслав - инж. Тодор ГИЧЕВ.

Директор на Опитна станция по гъбови гори - Бургас, е ст. н. с. I ст. г. м. н. Динко ДИНЕВ.

СУШИЛНИ ЗА ДЪРВЕСИНА

GSM: 088 9 424 678
GSM: 089 8 614 581
www.klimatet.hit.bg
e-mail:klimatet@abv.bg

Woodworking machinery & Appliances
Manufacturing & Trading & Consulting

УПРАВЛЕНИЕ НА СУШИЛНИ
ИЗМЕРВАНЕ НА ВЛАГА
РЕЖИМИ ЗА СУШЕНЕ
АВТОМАТИЗАЦИЯ

София, 1756
Дървеница
ул. Дъбница 5
Телефон: 8875796
Факс: 9753335
GSM: 088 9886500
info@forestbg.com
http://www.forestbg.com/

Репелент, който предпазва дървесните видове
от повреди, нанесени от диви животни.

Арбинол Б

Арбинол Б
се
използва при
всички
широколистни
и иглолистни
горски видове
през цялата
година.

Какво трябва да знаем за Арбинол Б?

Продукт	Активно в-во	Цвят	Начин на приложение	Наши препоръки при приложението	Доза за третиране на 1000 дръвчета	Време за третиране на 1000 дръвчета
Арбинол Б	0,1% битрекс	бял ♦ лесна контрола ♦ намалява привличането на слънцето ♦ намалява % на измръзване ♦ действа отблъскващо	директно готов за употреба ♦ чрез пръскане	♦ ЩЕЛЕР-ШПОНТАН ръчна пръскачка	около 1-3 литра	40-60 минути
				♦ пръскачка с високо налягане с дюза пълен конус	около 2-6 литра	40-80 минути
			♦ чрез мазане	♦ четка и др.	около 1-2 литра	40-80 минути
			♦ чрез потапяне	♦ потапяне	около 1-2 литра	80-120 минути

Husqvarna

Great experience

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД
София 1797, ж.к. „Младост“ - 2
ул. „Андрей Ляпчев“ №72
тел. 975 30 76; 0888 28 17 11, 0888 28 74 62
www.husqvarna.bg;
e-mail: info@husqvarna.bg